

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ VE MÜZECİLİK ANABİLİM DALI
MÜZECİLİK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ULUS DEVLET İNŞASINDA ANKARA KURUM MÜZELERİ
İLETİŞİM VE TASARIM DİLİ**

HAZIRLAYAN

ZUHAL KOZAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

**DOÇ. DR. ÖZGE MAZLUM
DOÇ. DR. EMİR HASAN ÜLGER (EŞ DANIŞMAN)**

ANKARA – 2022

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 10 /06/2022

Öğrencinin Adı, Soyadı: ZUHAL KOZAN

Öğrencinin Numarası:21920049

Anabilim Dalı: SANAT TARİHİ VE MÜZECİLİK ANABİLİM DALI

Programı: MÜZECİLİK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: DOÇ. DR. ÖZGE MAZLUM

Tez Başlığı: ULUS DEVLET İNŞASINDA ANKARA KURUM MÜZELERİ İLETİŞİM
VE TASARIM DİLİ

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 80 sayfalık kısmına ilişkin, 10/06/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %15’dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç

2. Alıntılar hariç

3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih: 10/ 06 / 2022

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Doç. Dr. Özge Mazlum

TEŞEKKÜR

Danışmanlarım Doç. Dr. Özge Mazlum ve Eş Danışmanım Doç. Dr. Emir Hasan Ülger'e tez boyunca yaptıkları kattıklarından dolayı teşekkür ederim. Tez çalışmam ve yüksek lisans sürecimde bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren Prof. Dr. Billur Tekkök Karaöz'e eğitim hayatım boyunca yapmış olduğu emekleri ve bilgileri için müteşekkirim. Tez yazma sürecimde maddi ve manevi desteğini esirgemeyen eşim Atankey Kubat'a ve aileme sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

Bu araştırmada ulus devlet fikrinin doğuşunun ne gibi etkiler yarattığı bu fikrin ölkeler tarafından yorumlanıp kendi alt yapılarıyla benimsemeleri, uygulamaları ve yeni yorumlar katarak incelenmesi yapılmaktadır. Ölkemiz için ise bu fikir Atatürk tarafından benimsenip topluma Ankara Kurum Müzeleri ve daha birçok müzeler ile kazandırılmıştır. Bu müzeler; Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Resim Heykel Müzesi, Etnografya Müzesi, Vakıflar Müzesi ve Cumhuriyet Müzesi olarak seçilmiştir. Seçilen kurum müzeleri Cumhuriyet dönemi ve ulus devlet inşası yapılan müzeler olarak seçilmiştir. Bu duruma ek olarak birçok ideoloji ortaya çıkmış ölkede yöneticileri ve felsefeciler arasında karşıt düşüncelere ve anlaşmazlıklara sebebiyet verdiği için bu yaratılan ideoloji kavramları uzun süreçte hayatımızda kalmamış ve bazıları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Ayrıca bu tez Cumhuriyet Dönemi müzeleri ulus devlet inşası yapılanması üzerinden analiz edilmiştir. Bu kurum müzelerinin literatür taraması sonucunda belirlenen, değerlendirme ölçütleri ile iletişim ve tasarım dili incelenmiştir. Araştırma sonucunda müzelerin birçok olumlu yönlerinin olmasına karşın ziyaretçi ile arasındaki iletişimde eksiklikler gözlenmiştir. Bu eksiklikler web tasarımı, görsel kimlik, ziyaretçi ile etkileşimdeki eksiklik ve ziyaretçinin ilgisini canlı tutamama gibi nitelendirilebilir. Bunlara ilaven eserlerin sunumlarında ve konumlandırılmasında gereken özenin ve düzenin verilmemesinden kaynaklı ziyaretçi üzerindeki olumsuz etkilerinden bahsedilmektedir. Müzeler bu yönlerindeki zayıflıklarından dolayı tarih ve kültürel değerleri günümüzde de güncel ve değerli tutmaktan mahrum kalmaktadır. Sonuç olarak bu araştırmada ulus devlet inşası, süreci, etkileri aynı zamanda bunun getirdiğı ideoloji kavramları üzerinden müzelerin kuruluş amaçları, olumlu yönleri, eksik yanları ve iletişim dili incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İdeoloji, Kurum Müzesi, Ulus Devlet, İletişim ve Tasarım Dili, Cumhuriyet Dönemi Müzeciliği

ABSTRACT

In this research, what kind of effects the birth of the idea of nation-state created, the interpretation of this idea by the countries, their adoption with their own infrastructure, practices and examining by adding new interpretations. For our country, this idea was adopted by Atatürk and brought to the society with Ankara Institutional Museums and many other museums. These museums; Anatolian Civilizations Museum, Painting and Sculpture Museum, Ethnography Museum, Foundations Museum and Republic Museum. The museums of the selected institution were chosen as the museums in the Republican period and the nation-state building. In addition to this situation, since many ideologies have arisen and caused opposing thoughts and disagreements among the country's rulers and philosophers, these created ideology concepts have not survived in our lives for a long time and some of them have failed. In addition, this thesis has been analyzed through the nation-state building structure of the museums of the Republican Period. The evaluation criteria and the language of communication and design, which were determined as a result of the literature review of these institution museums, were examined. As a result of the research, despite the many positive aspects of museums, deficiencies were observed in their communication with the visitor. These deficiencies can be characterized as web design, visual identity, lack of interaction with the visitor, and inability to keep the visitor's interest alive. In addition to these, the negative effects on the visitors due to the lack of care and order in the presentation and positioning of the works are mentioned. Due to the weaknesses of museums in these aspects, they are deprived of keeping historical and cultural values up to date and valuable. As a result, in this research, the establishment purposes, positive aspects, deficiencies and communication language of museums are examined through the concept of nation-state building, its process, its effects, as well as the ideology concepts brought by it.

Keywords; Ideology, Institution Museum, Nation State, Communication and Design Language, Republican Period Museum Studies

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. ARAŞTIRMA HAKKINDA.....	3
2.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi	3
2.2. Amaçlar	4
2.3. Araştırmanın Önemi.....	4
2.4. Araştırmanın Yöntemi.....	5
2.5. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	6
3. ULUS DEVLET.....	6
3.1. Batıda Ulus Devletlerin Ortaya Çıkışı	6
3.2. Cumhuriyet ideolojisi kültür ve tarih bilincinin doğuşu	8
3.3. İdeolojik köken.....	9
3.4. Ulus Devlet İnşası.....	10
3.5. Kültürel Dönüşümler	11
3.6. Aydınlanma İngiliz, Fransız, Alman	13
3.7. Cumhuriyet Kültür Devrimi	14
3.8. Ankara Kurum Müzelerinin İşlevi- Rolü	15
3.9. Ankara Kurum Müzelerinin İşlevi- Rolü	16
4. MÜZELERDE İLETİŞİM VE TASARIM DİLİ	17
4.1. Müze ve İletişim	17
4.2. Müze ve Tasarım	18
4.3. Müze ve Görsel İletişim Tasarım.....	19
4.4. Tasarım Dili	20
4.5. Müze ve Sergileme Tasarımı.....	21
4.6. Müze ve Web Sitesi	22
4.7. Yönlendirme Tasarımı.....	22
4.8. Ankara Kurum Müzeleri İletişim ve Tasarım Dili	22
5. BULGULAR VE YORUM	24
5.1.1. Müze hakkında bilgi.....	24
5.1.2. Müzenin mimari yapısı	25
5.1.3. Müzenin sergileme için uygunluğu	26
5.1.4. Müzenin görsel kimliği.....	27

5.1.5.	Müzenin yönlendirme tasarımı	27
5.1.6.	Müzenin sergileme tasarımı	29
5.1.7.	Müzenin web sitesi	36
5.1.8.	Müzenin sosyal medya uygulaması.....	36
5.2.3.	Müzenin sergileme için uygunluğu	40
5.2.4.	Müzenin Görsel Kimliği.....	42
5.2.5.	Müzenin yönlendirme tasarımı	42
5.2.6.	Müzenin sergileme tasarımı	42
5.2.7.	Müzenin web sitesi	56
5.2.8.	Müzenin sosyal medya	56
5.3.1.	Hakkında Bilgi.....	56
5.3.2.	Mimari Yapısı.....	56
5.3.3.	Sergileme İçin Uygunluğu	57
5.3.4.	Müzenin Görsel Kimliği.....	58
5.3.5.	Yönlendirme Tasarımı.....	58
5.3.6.	Sergileme tasarımı.....	59
5.3.7.	Müzenin Web sitesi	66
5.3.8.	Müzenin Sosyal Medya	67
5.4.1.	Müze Hakkında Bilgi	67
5.4.2.	Müzenin mimari yapısı	69
5.4.3.	Müze Sergileme İçin Uygunluğu.....	70
5.4.4.	Müzenin Görsel Kimliği.....	71
5.4.5.	Yönlendirme Tasarımı.....	71
5.4.6.	Sergileme Tasarımı	74
5.4.7.	Müzenin Web Sitesi.....	81
5.4.8.	Müzenin Sosyal Medya Hesabı	81
5.5.1.	Hakkında bilgi	84
5.5.2.	Müze mimari yapısı.....	85
5.5.3.	Sergileme için uygunluğu.....	85
5.5.4.	Müzenin Görsel Kimliği.....	85
5.5.5.	Müzenin Yönlendirme Tasarımı.....	86
5.5.6.	Sergileme tasarımı.....	86
5.5.7.	Müzenin web sitesi	90
5.5.8.	Müzenin Sosyal Medya Hesabı	92
SONUÇ		92

KAYNAKLAR	95
Görsel Kaynakça	97

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1.....	6
--------------	---

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Anadolu Medeniyetleri Müzesi Giriş Mahmut Paşa Bedesteni (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	24
Şekil 2. Müzenin İlk Planı Mahmut Akok (M. Yıldız Turan İlk Kale Anadolu Medeniyetleri Müzesi 100.yıl Anı Kitabı, s. 481).	26
Şekil 3. Eser Koruma Şeridi (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	26
Şekil 4. Anadolu Medeniyetleri Müze Logosu (Erişim 24.11.2021)	27
Şekil 5. Eser Yönlendirme, Taş Eserler Salonu Geçiş (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	28
Şekil 6. Alt Kata Geçiş, Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	28
Şekil 7. Eser Yönlendirme Sağ ve Sol Rehberlik (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	28
Şekil 8. Eser Yönlendirme Giriş ve Çıkış (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	28
Şekil 9. Müze Giriş Kısmı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	29
Şekil 10. Müze Ziyaret Gezme (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	30
Şekil 11. Avlanma Canlandırma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	30
Şekil 12. Avlanma Canlandırma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	30
Şekil 13. Çatalhöyük Ev Planı Canlandırma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	31
Şekil 14. Kalkolitik Çağ Bölümü (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	32
Şekil 15. Kalkolitik Çağ Bölümü (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	32
Şekil 16. Pişmiş Toprak Figürleri (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	32
Şekil 17. Alt Kat Orta Alan Heykeller (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	32
Şekil 18. Anadolu'nun Gizemli Taşları (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	33
Şekil 19. Anadolu Takıları (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	33
Şekil 20. Ankara'nın Doğa Tarihi (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	33
Şekil 21. Tunç Çağı Canlandırma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	33
Şekil 22. Oturma Alanı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	33
Şekil 23. Dijital Ekran (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	33
Şekil 24. Orta Salon Etkinlik Alanı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	34
Şekil 25. Altın Gaga Ağızlı Testi (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	34
Şekil 26. Dijital Ekran (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	35
Şekil 27. Müze Anlatımı Dijital Ekran (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	35
Şekil 28. Dinlenme Alanı ve Hediye Eşya (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	35
Şekil 29. Etnografya Müzesi Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	38
Şekil 30. Müze Girişi Atatürk Heykeli Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	39
Şekil 31. Resim Heykel Müzesi Arif Hikmet Koyunoğlu Etnografya Müze Anlatımı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	40
Şekil 32. Sünnet Odası Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	40
Şekil 33. Atatürk'ün naaşı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	41
Şekil 34. Atatürk'ün Naaşı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	41
Şekil 35. Atatürk'ün Lahti Geçici İstirahatgahı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	42
Şekil 36. Sergileme Tasarımı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	43
Şekil 37. Etnografya Müze Giriş Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	45
Şekil 38. Müze Planı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	45
Şekil 39. Dijital Ekran Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	46
Şekil 40. Kişisel Eşya Dolabı ve Danışma Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	46
Şekil 41. Müze Ziyaret Gezme Otomatik Kapı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	47
Şekil 42. Ahşap Eserler Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	47
Şekil 43. Ahşap Eserler Giriş Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	48
Şekil 44. Dijital Ekran Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	48
Şekil 45. Yazma Eserler Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	49

Şekil 46. Rahle Osmanlı Dönemi 19. Yüzyıl Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	49
Şekil 47. Eser Geçiş Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan).....	50
Şekil 48. Sudak, Ok, Levha, Kubur, Yay, Çanta Anlatımı Fotoğraf:(Zuhal Kozan)	50
Şekil 49. Çini ve Cam Eserler Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	51
Şekil 50. Eser Geçiş Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan).....	51
Şekil 51. Dijital Ekran Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	52
Şekil 52. Türk Odası Fotoğraf:(Zuhal Kozan).....	52
Şekil 53. Saray Su Kabı Selçuklu Dönemi 13.Yüzyıl Fotoğraf: (Zuhal Kozan).....	53
Şekil 54. Üç Etek Entari 19. ve 20. Yüzyıl Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	53
Şekil 55. Üç Etek Entari 19. ve 20. Yüzyıl Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	54
Şekil 56. Osmanlı Dönemi Halı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	54
Şekil 57. Eser Çıkış Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	55
Şekil 58. Projeksiyon Fotoğraf: (Zuhal Kozan).....	55
Şekil 59. Projeksiyon Fotoğraf: (Zuhal Kozan).....	55
Şekil 60. Cumhuriyet Müzesi Fotoğraf: (Zuhal Kozan).....	57
Şekil 61. Cumhuriyet Müze Giriş Alanı Fotoğraf: (Zuhal Kozan).....	57
Şekil 62. Dezenfektan kullanımı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	58
Şekil 63. Dezenfektan kullanımı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	58
Şekil 64. Atatürk'ün Kişisel Eşyaları (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	59
Şekil 65. Atatürk'ün Curtis La France'ın Mektuba Cevabı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	59
Şekil 66. Hasan Ali Yücel'in Atatürk'e Hediye Ettiği Kalem (Fotoğraf: Zuhal Kozan) ..	60
Şekil 67. Nutuk (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	60
Şekil 68. Telefon (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	60
Şekil 69. Eser İnceleme Geçiş (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	60
Şekil 70. Kağıt Paralar (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	60
Şekil 71. Madalyalar (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	60
Şekil 72. Eski ve Yeni Türk Alfabesi (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	61
Şekil 73. Osmanlı Devleti Bayrağı (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	61
Şekil 74. Dijital Ekran Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	61
Şekil 75. Meclis Salonu Anlatımı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	61
Şekil 76. Meclis Salonu (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	61
Şekil 77. Selçuklu Motif (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	62
Şekil 78. Atatürk Heykeli (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	62
Şekil 79. Perde, Eski ve Yeni Meclis (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	62
Şekil 80. Kartpostal (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	62
Şekil 81. Meclis Çanı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	63
Şekil 82. Yoklama Defteri (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	63
Şekil 83. Mektup (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	63
Şekil 84. Celal Bayar Kişisel Eşyaları (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	64
Şekil 85. Selçuklu Motif (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	64
Şekil 86. Selçuklu Motif (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	65
Şekil 87. QR Kod (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	65
Şekil 88. Tavan Süslemesi Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	65
Şekil 89. Cumhurbaşkanlığı Salonu (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	66
Şekil 90. Meclis Salonu (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	66
Şekil 91. Resim Heykel Müzesi (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	68
Şekil 92. 1927 Yılı Resim Heykel Müzesi (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	70
Şekil 93. 2021 yılı Resim Heykel Müzesi (Fotoğraf: Zuhal Kozan).....	70
Şekil 94. Dijital Ekran (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	71
Şekil 95. Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	72

Şekil 96. Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	72
Şekil 97. Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	72
Şekil 98. Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	73
Şekil 99. Eser Koruma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	73
Şekil 100. Eser Koruma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	74
Şekil 101. Kişisel Eşya Dolabı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	75
Şekil 102. Türk Ocağı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	75
Şekil 103. QR Kod (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	75
Şekil 104. Renk, Ahenk, MiHenk Sergisi (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	75
Şekil 105. Arif Hikmet Koyunoğlu Kişisel Eşyaları Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	75
Şekil 106. Kararname (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	75
Şekil 107. Restorasyon Çalışması (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	76
Şekil 108. Şeref Akdik 1899-1972 (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	77
Şekil 109. Nurullah Berk 1905-1952 (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	77
Şekil 110. Perde Görünümü (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	77
Şekil 111. Hoca Ali Rıza Salonu 1899-1972 (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	77
Şekil 112. Hoca Ali Rıza Salonu (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	77
Şekil 113. Viyana Sanat Tarihi Müzesi (Fotoğraf: Muratcan Gümüş) (Erişim Tarihi 5.11.2021)	78
Şekil 114. Türk Ocağı Sembolü (Erişim Tarihi 5.11.2021)	79
Şekil 115. Kurtuluş Savaşı Dönemi Resmi Neşet Günel Ana ve Çocukları (1923-2002) (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	80
Şekil 116. Türk Odası (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	80
Şekil 117. Resim Heykel Müze Uygulama (Erişim Tarihi 5.11.2021)	82
Şekil 118. Resim Heykel Müze Uygulama Eserler Bölümü (Erişim Tarihi 5.11.2021)	83
Şekil 119. Resim Heykel Müze Uygulama Eser Anlatımı (Erişim Tarihi 5.11.2021)	83
Şekil 120. Eser Tarama Bölümü (Erişim Tarihi 5.11.2021)	84
Şekil 121. Müze Görsel Kimliği (Erişim Tarihi 5.11.2021)	85
Şekil 122. Müze Giriş Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)	86
Şekil 123. Müze Giriş Bölümü (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	86
Şekil 124. Canlandırma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	87
Şekil 125. Halı ve Saat (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	87
Şekil 126. Orta Alan Çekmece Bölümü (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	88
Şekil 127. Künye Okuma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	88
Şekil 128. Yukarı Çıkış Alanı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	88
Şekil 129. Halı Sanatı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	89
Şekil 130. Cami Pencere Kanadı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	89
Şekil 131. Şamdanlar (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	89
Şekil 132. Halı Figür (Fotoğraf: Zuhal Kozan) (Erişim Tarihi 28.04.2022)	90
Şekil 133. Halı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)	90
Şekil 134. Web Sitesi (Erişim Tarihi 5.11.2021)	91
Şekil 135. Eserler Bölümü (Erişim Tarihi 5.11.2021)	91
Şekil 136. Okul Gezileri (Erişim Tarihi 5.11.2021)	91

1. GİRİŞ

Müzeler bir devletin ulus kimliğini oluşturmakta ve aynı zamanda kültürel mirasımızın geleceğe taşınmasına önemli bir role sahiptir. Bu kültürel mirasımızın geleceğe taşınmasına öncülük eden Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliği ile ulus devlet oluşmaktadır. Ulus devlet ideolojisine bağlı olarak gelişen Ankara Kurum Müzelerinin önemli bir payı vardır. Atatürk, geçmişe sahip olmanın önemini TBMM'nin açılışından hemen sonra devletin yapacağı görevler arasında eserlerin düzenlenmesini isteyerek göstermiştir.

Modern devletin ortaya çıkması ve modernleşmeye bağlı olarak gelişen ulusçuluk akımı günümüze kadar süren derin bir etki yaratmıştır. Bu etki siyasal hukuksal ve kültürel alanda geniş bir etki yaratır. Günümüzde bütün toplumlarda bireyler kendilerini bir toplumun, bir ulus ve bir devletin parçası olarak görmektedirler. “Çağımız devletleri bile kendilerini hem uluslararası ortamda hem de kendi toprakları üzerindeki meşruiyetlerini bir Ulus’a dayandırarak, kendilerini ulus-devlet hüviyetine sokmaktadırlar” (Erkış, 2013, 56).

Atatürk'ün önderliğinde gerçekleşen Türk modernitesi doğrultusunda “ulus-devlet” ve “kültürel devrim” gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler belli bir zihinsel farkındalığı, tarih bilincini ve kültürel miras kavrayışını da beraberinde getirmiştir. Atatürk'ün kültür ve sanat alanına duyduğu ilgi, o dönemin imkansızlıkları içinde yapılan devrimlerle görülür. Bu etkilerin başında tarih, arkeoloji ve müzecilik çalışmaları gelir. Atatürk, sanat ve müzecilik adına, ulus devlet inşası ve Cumhuriyet Dönemi sürecinde önemli adımlar atmıştır. Bu adımlara örnek olarak bu çalışmada beş kurum müzesi seçilmiştir. Seçilen kurum müzeleri; Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Resim Heykel Müzesi, Etnografya Müzesi, Cumhuriyet ve Vakıflar müzesi olarak belirlenip incelenmiştir. Ankara Kurum Müzeleri İletişim ve Tasarım Dili incelenmiş olup aynı zamanda temel alt yapıları olan ulus devlet inşası ve Cumhuriyet Dönemi ekseninde incelenmiştir. Seçilen beş kurum müzelerinin belirlenme nedeni cumhuriyet dönemi ve ulus devlet inşasının temellerine dayanan ve Atatürk'ün emri ile Türkiye için öncü olan müzeler olmalarındandır. Bu müzeler değerlendirme ölçütleri ve ulus devlet kronolojik sıralama ile incelenmiştir. Kurum müzelerinin oluşumunda tarihsel sürecin önemi kadar müze koleksiyonun sergilenmesi ve sunum teknikleri de önemlidir. Kurum Müzelerinin sergileme ve sunum teknikleri kronolojik sıralama ile yapılmaktadır. Müze sergilemeleri klasik sergileme olan cam vitrin içinde sergilenmektedir. Bu önemli mirasımızı ve eserlerimizi daha iyi sergilemek toplum ve müzeler için önemli bir unsurdur. Müze sergilemelerinin önemi kadar web sayfalarının da önemi oldukça büyüktür. Günümüzde

hayatımızın birçok parçasını teknoloji oluşturmaktadır ve hayatımızda vazgeçilmez bir konuma gelmiştir. Bu sebep ile her müzenin teknolojik ortamdan da erişilebilmesi gerekmektedir. Ne yazık ki Ankara Kurum Müzelerinde bu durum büyük bir eksiktir. Bu eksikliğin giderilmesi kültürel miras ve müzeler için önemli bir unsurdur. Ankara Kurum Müzelerinin kendilerine ait web sayfaları bulunmamaktadır. Web sayfaları bir müzenin ziyaretçi ile arasındaki iletişim için önemli bir konumdur. Bu sebepten dolayı müzelerin kendilerine ait web sayfalarına ihtiyacı açık bir şekilde görülmektedir.

2. ARAŞTIRMA HAKKINDA

2.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Bu araştırmanın konusu; “*Ulus Devlet İnşasında Ankara Kurum Müzeleri İletişim ve Tasarım Dilinin İncelenmesidir*. Araştırma kapsamında; ulus devlet inşasında doğrudan etkili olduğu düşünülen beş kurum müzesi incelenmiştir. Atatürk’ün temellerini attığı bu müzeler, ulus devlet inşasında önemli kültürel ve tarihsel bilinç değişimlerini temsil ettikleri için seçilmiştir.

Atatürk, Türk ulusu için bir tarih devrimidir. Bu çalışmada, Atatürk’ün dönemin imkansızlıklarına rağmen yapmış olduğu sanat ve müze çalışmaları ulus devlet inşası üzerinden incelenmiştir. Atatürk’ün Ankara’da yapılmasını talimat verdiği müzelerin aslında ulus devlet oluşturması, ilk Türk Tarih Kongresinin Resim Heykel Müzesinde yapılması gibi çalışmalara da bu çalışmada değinilmiştir.

Atatürk’ün sanat için yapmış olduğu girişimler işgal güçlerine bir mesaj da vermektedir. Bir ulus haline gelmek, geçmişimizi, tarihimizi, sanatımızı ve kültürümüzü topluma anlatmak buna örnek verilebilir.

Araştırmanın problemi ise; Sanat ve Müzenin Cumhuriyet dönemi ile günümüzdeki konumlanması arasındaki farklılıkları tespit etmektir.

Bu çalışmada; müzelerin yapmış oldukları çalışmalar, aktiflik, pandemi döneminde müze web sayfası erişimi, yoğunluğu ve etkinliklerinin iletişim ve tasarım dili üzerinden anlatılmak istenmiştir. Müze ziyaretçilerini yönlendirmede önemli katkısı olan sanat eleştirmenleri ve sanat tarihçileri gibi kişiler, aslında müzenin iletişim yönetimini de oluşturmaktadır. Ziyaretçiler, müzeye gelmeden önce beklentiye girmekte ve beklentilerinin karşılanmasını istemektedirler. Artık müzecilik anlayışı ile birlikte rekabet edecekleri ortamlar da değişmektedir. Örneğin; müze içinde yer alan restoran, kafe ve çok amaçlı gösteri salonları gibi alanlar ziyaret sonrası beklenti ve etkileşim ile yeniden şekillenmektedir. Müzeler pandemi döneminde de; web sitelerinde; güncel sergiler, çevrimiçi atölyeler, eğitim programları, sanal tur gibi uygulamalar sayesinde ziyaretçileri ile iletişimi devam ettirmişlerdir. Bu durumda müzelerin web sayfası erişimini güncel ve aktif tutmaları gerekli olmuştur. Müzelerde sanal gezinti uygulaması sonrası beklenti ve etkileşim ile yeniden üretilen mesajlar, ağızdan ağıza iletişim ile bir döngü oluşturmaktadır. Sanal müzecilik kavramı ile ziyaretçilere farklı bir mekân algısı yaratılmaktadır. Bu araştırmanın amacı; insanlarda yaratılan farklı mekân algıları ve müzelerin çevrimiçi aktifliğini ve bu aktiflik sürecinin pandemide müzelerin web sayfalarını nasıl etkilediğini incelemektir. Bu

durumda ise bir yeni bir iletişim döngüsü oluşmaktadır. Müze mekanının iç ve dış mimari özellikleri, eser sergilemede ziyaretçilere bilgi aktaran bir sergi elemanı olarak görülmektedir. Her ülke, bölge ve yöredeki müzeler sahip oldukları koleksiyonlarla kendi hikayelerini anlatmaktadır ve bu anlatımda seçilen eserlerin de ilginç ve aydınlatıcı olması beklenmektedir. Sergilenen eserlerin sınıflandırılması; kronolojiye, malzemeye, koleksiyona, bulunduğu bölgeye, kullanım alanına, döneme ve üsluba göre yapılmalı ve ziyaretçilerine sergiyi belli bir düzende gezmelerine yardımcı olmalıdır. Böylece koleksiyon hakkında bilgi aktarımını kolaylaşmaktadır. Bu çalışmada yukarıda bahsedilen hususlar incelenip değerlendirilmiştir.

2.2. Amaçlar

Bu çalışmada, ulus devlet kavramı kurum müzeleri üzerinden incelenerek, iletişim ve tasarım dilinin anlatılması amaçlanmaktadır. Müze, toplumu tanımak için, yeni stratejiler geliştirmek zorundadır ve bu stratejileri yeniden tanımlaması gerektiğinde tekrar toplumu araştırmalıdır. Günümüzde müzelerinin ortak hedefleri; müzenin felsefesini belirleme, katılıma odaklanan sergi ve sunumlar gerçekleştirme, farklı yaş ve ilgi gruplarına yönelik eğitimler planlama ve varlığını sürdürebilmek için yöntemler geliştirmek, sayılabilmektedir. Bu araştırmada; bu ortak hedeflerin kitlelere ve günümüz müze konumlarına göre gelişimi incelenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada bir ulusu meydana getiren siyasi bağa ve aynı zamanda ortak bir dil ve ortak bir kimlik ve tarih bilincin üzerinde durulmaktadır. Bu amaçla, kurum müzeleri üzerinden incelenip anlatılmıştır. Tarihi bir ulus olabilmek için kendine özgünlük ve Atatürk ilkeleri, toplumumuzun aslında kendi özgünlüğünü belirtmektedir. Cumhuriyet devrimi bu topraklarda, ulus bilincinin doğal olarak kurtuluş savaşıyla ortaya çıkışı üzerinden, halkın egemenliği düşüncesiyle koşut ilerler. Cumhuriyet devriminde temel düşünce şeklimiz değişmiştir. Toplum, yeniden kendisine özgüven duymuş ve gerçek tarihsel hakikatleri öğrenmeye başlamıştır. Böylece, tarihsel, mitsel, kültürel bir kimlik oluşum sürecinin temeli olduğu düşünülen kültürel devimle koşut müzecilik çalışmaları özellikle, bu düşünsel düzlemde analiz edilmiştir. Bu çalışmadaki amaç, Ulus Devlet inşasında Ankara Kurum Müzeleri'nden seçilen beş müzeyi, bunların iletişim ve tasarım dilini inceleyerek, kuramsal bağlantıyı açık kılmak ve literatüre katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

2.3. Araştırmanın Önemi

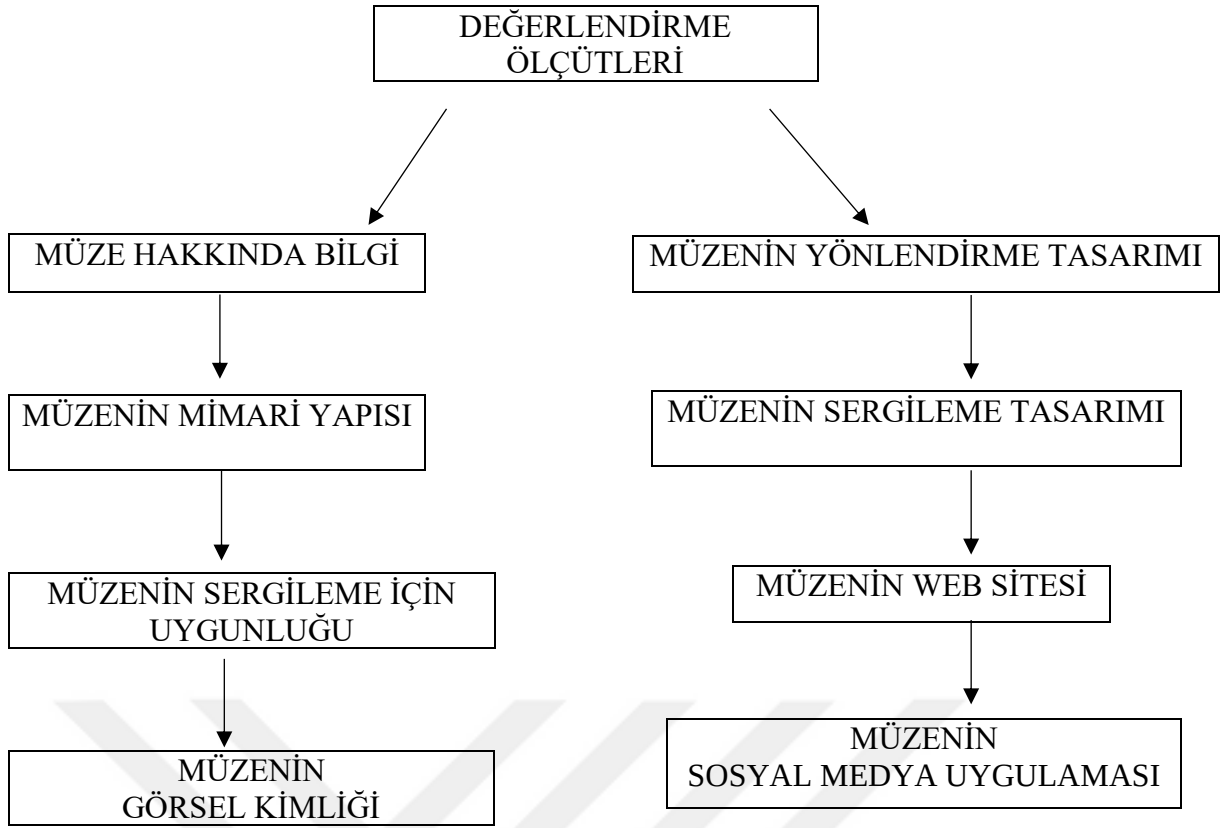
Bu araştırmanın önemi: Ulus Devlet, Müzecilik ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün kültür devrimi ideolojisinin ve bunun müzecilik alanına etkisi ülkemiz için taşıdığı önemi

ifade etmektedir. Seçilen kurum müzelerinin Cumhuriyet kuruluş felsefesi ile ilgili ortak bir amacı ve dil anlatımı vardır. Müze binalarının mimari estetiğinden sergileme tasarımına kadar bu etkiyi görmek mümkündür.

Müzeler kültürel kurumlar olmalarının yanında birer iletişim merkezidir. Müzeler ziyaretçileri ile; koleksiyonları, sergileme tasarımı, yönlendirme tasarımı, web sitesi, sosyal medya, sanal müze vb. uygulamalar ile iletişim kurar. Bu araştırmada; seçilen beş kurum müzesinin iletişim dili bu maddeler doğrultusunda incelenmiştir. Kurum müzeleri; aynı zamanda hikâye anlatan ve ziyaretçileri bu hikâyeyi yaşamaya davet eden bir atmosfer yaratırlar. Eserlerin sergilenmesinde; yaşayan tarih ya da yeniden canlandırma birçok yeni görsel iletişim tasarımı uygulaması kullanılmaktadır. Tarihi ve kültürel varlıklarımızın, doğru tasarım ve iletişim dili ile sergilenmesinin önemi ziyaretçiler için de önemli bir unsurdur. Ziyaretçi iletişiminin ve ziyaretçi beklentilerinin karşılanmasının müzecilik için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu unsurların yeterliliği incelendiğinde aslında araştırmanın önemi anlaşılmaktadır.

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, var olan durumu belirlemeye yönelik olduğundan “betimsel tarama” modelindedir. Betimsel tarama modelinde, araştırmaya konu olan birey ya da nesne, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmeden, kendi koşulları içinde ve var olan durum olduğu gibi belirtilerek betimleme yapılmaktadır (Karasar, 2009). Betimsel tarama, veriyi toplama, uzman görüşü, sergileme dökümü, materyal analizi ve betimsel analiz araştırmanın tekniği ile yorumlanmıştır. Bu araştırmada, kavramsal çerçeve ve uzman görüşleri doğrultusunda Ankara Kurum Müzeleri için “Değerlendirme Ölçütleri” geliştirilmiştir. Bu müzeler; belirlenen değerlendirme ölçütlerine göre, detaylı olarak anlatılmıştır. Bu çalışmada belirlenen değerlendirme ölçütleri aşağıda bulunan tabloda belirtilmiştir (Tablo 1). Belirlenen değerlendirme ölçütleri doğrultusunda Ankara Kurum Müzeleri incelemesi yapılmıştır.

Tablo 1. Değerlendirme Ölçütleri

2.5. Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu araştırma 2021 yılında Ankara’da hizmet veren beş kurum müzesi ile sınırlandırılmıştır. Bu beş kurum müzesi; Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Resim Heykel Müzesi, Etnografya Müzesi, Cumhuriyet Müzesi ve Vakıf Eserleri Müzesi olarak belirlenmiştir. Toplumun gelişimine katkıda bulunan kurum müzeleri Atatürk’ün önderliğinde açılmış olan bu müzelerin toplum için oldukça büyük bir payı bulunmaktadır. Atatürk’ün yapmış olduğu kültür devrimi ile yapılan gelişmeler doğrultusunda kurum müzelerini anlatan beş ihtisas müzeleri seçilmiştir.

3. ULUS DEVLET

3.1. Batıda Ulus Devletlerin Ortaya Çıkışı

Ulus devlet, batıda 19.yy. sonlarında, Aydınlanma, Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi’nin doğal bir sonucu olarak gelişmiştir. Burjuva, ulus devlet teorisi, Batı monarşilerini kökten sarsmış ve bu etki kaçınılmaz olarak Osmanlıyı da derinden etkilemiştir. Böylece, iki şey önemli olmaya başlamıştır: Ulus ve Devlet. Buna ek olarak birey, toplum ve devlet ilişkisi de bu anlamda değişmiştir.

Ulus-devlet, pek çok alanda kültür, sanat, ekonomi, hukuk ve toplumsal yaşamın şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Artık, özgür yurttaş, kamusal alanda görünmeye başlamış, devlet kişisel hak, özgürlük ve sorumlulukları yeniden, anayasal olarak hazırlamıştır. “Ulus devlet tasavvuru, birçok yerde geleneklerin durağanlığını kırmayı, bölgesel güçlerin baskısına başkaldırmayı ve cemaatten bireye geçişin bir sentezi durumundaydı. Bu süreç bireyi özgürleştirecektir. Bu tasavvurun taşıyıcısı ise orta sınıftır” (İnsel, 2000, 59-61; Gündoğan, 2002, 184; Akıncı, 2012, 65). Bu durumda ulus devlet modernleşme ve toplumsallaşma sürecine girmektedir. Bu süreçler siyasi, kültürel ve ekonomik alanlarda etkili olmuştur. Bu aşamalarla birlikte toplumun düzenini oluşturmuştur. Düzenlemelerin getirmiş olduğu tarih ve kültür benimsetilmiştir.

Ulus devleti kuran, halktır ama itici güç orta sınıftan, burjuvadan gelmiştir. Bu gelişmenin sonucu olarak, kültürel birlik ve bu bütünleşmeden, ortak bir tarih bilinci, estetik duyarlılık, siyasi bir düşünce geliştirmiştir. Bu gelişmenin doğal etkileri, toplumsal yaşamın her alanında görülür. Bu etki için, ulus devletin temel oluşumu ve köklerinin gelişim süreci benzetmesini de yapabiliriz. Böylece yeni bir ulus ortaya çıkar. Ama her belirlenim bazı şeyleri dışarda bıraktığı için, ulus kavramının içerdikleri ve dışarda bıraktıkları da olacaktır. Bu noktada Ulus devlet yeni bir belirlenimdir.

Milliyetçiliğin devlet ideolojisi haline gelmiş olduğu ulus-devletler, bir taraftan ulusal tarih söylemine dayanırlarken, bunun doğal sonucu olarak da geleceği buna bağlı olarak kendisi şekillendirmek istemektedir (Akıncı, 2012, 64-65). Ulusun ortaya çıkmasında milliyetçilik akımı önderlik etmiştir. Bu akımın doğurduğu başka akımlar ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan akımlar ise ulus devletin gelişimine şekil vermiştir.

Batı Avrupa toplumlarında ulus-devlet kurma süreci, nüfuz etme (devletin belirmesi), standartlaşma (ulusal kimliğin oluşması), katılma (politik yurttaşlığın yerleşmesi), kaynakların yeniden dağılımı (sosyal yurttaşlığın yerleşmesi) gibi oluşumları içermektedir (Sarıbay, 2000, 94-95). Ulus devletin kendisine özgü bir yapısı vardır. Bu yapıda en çok pay Amerikan Özgürlük bildirgesi ve Fransız Devrimidir. Amerikan ve Fransız Devrimlerinden sonra İngiliz ve Fransız aydınlanması ulus devlet kavramının oluşumunda öncülük etmişlerdir. Bu kavramın öncülük etmesiyle birlikte, diğer ülkeler için bu kavram bir altyapı niteliği kazanmıştır. Diğer ülkeler için oluşan bu altyapı devrim niteliğindedir. Ulus devlet yapısının kazandırdığı alt yapı her ülke için farklı yorumlamalara sebep olmuştur. Bu etkiden kuşkusuz Osmanlı İmparatorluğu da uzak kalamamış yeni kurulan Cumhuriyet bu felsefi düşüncelere bağlı olarak gelişmiştir.

3.2. Cumhuriyet ideolojisi kültür ve tarih bilincinin doğuşu

19.yy. Batı merkezli bir ölçekte, tarihsel, zamansal ve mekânsal olarak dünyayı yeniden tasarlamıştır. Bu gelişme, köklerini antik Yunan ve Roma'dan alan, Orta Çağ'dan Aydınlanma 'ya kadar uzanan batı kültürünün gelişim sürecinin bir tarihini içermektedir. Sanayi devrimi, Aydınlanma, Fransız Devrimi, Sömürgecilik arayışındaki yarış ve gelişen emperyalizmin tüm dünyayı etkisi altına aldığı yeni bir dönemin geliştiğini görürüz. Bu yeni dönem meydan okumaları ve eski sömürge devletlerini anlatmaktadır.

Emperyalizme karşı ilk meydan okuma bu topraklarda Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleşmiştir. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsız olan eski sömürge devletleri için de kültürel olarak bir model olabilecek olan Türk modernitesi, kültürel, tarihsel ve arkeolojik anlamda ne kadar doğru adımlar atıldığını küresel olarak da göstermektedir (Ülger, 2021, 269). Cumhuriyet ideoloji modern devlet ve modern devlet fikir akımlarından oluşmaktadır. İngiliz ve Fransız aydınlanmalarından etkilemiştir.

Cumhuriyet devrimi, kendisini özellikle dil, tarih ve kültür üzerinden temellendirmek ister. Bu amaçla yapılan pek çok kültürel devim, dil-tarih bilinci bağlamında yeni bir uygarlığın değil ama, bu köklü uygarlığın, unutilan köklerini keşfetmesini sağlamaktadır. Bu amaçla kültür, bilim, düşün, sanat, din ve alanında geniş bir reform hareketleri başlamıştır. Kültür, kendisini keşfetmeye dil üzerinden başlamıştır.

Cumhuriyet ideolojisinin gerçekleşmesinde, bu ideolojinin altında yatan önemli unsurlar ulusçuluk ve milliyetçiliktir. Özellikle ideolojinin benimsenmesi için dönemin şartları oldukça önemlidir. Bu sebepten dolayı Anadolu'daki birlik ve beraberliğin sağlanmasının yanında kültür birliğinin oluşması gerekmektedir. Bu sayede ideoloji fikrinin kolay bir şekilde özümsemesi, herhangi bir fikir ve düşünce ayrılığı yaşanmaması sağlanmak istenmiştir. Kültür birliğinin oluşmasındaki temel etkenlerden biri dildir. İnkılapların çoğunda dil oldukça önemlidir ve dil vasıtasıyla yeni fikir ve düşünceler herkesin anlayacağı bir duruma gelmektedir. Bu durum da anlaşmazlıkların yaşanmasını önemli ölçüde engellemektedir. İdeolojinin benimsenmesinde yaşanan süreçte toplum için eğitsel alanda çalışmalar yapılmıştır. Kısacası Cumhuriyet döneminde, Cumhuriyet ideolojisinin önemli desteklerinden biri eğitim ve dildir.

Bir yeniliğin veya bir düşüncenin kabul edilip benimsenmesi sürecinde halkın payı oldukça büyüktür. Bu amaç doğrultusunda Halkevleri kurulmuştur. Halkevleri toplumu çağdaş bir seviyeye taşımak için çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar sayesinde halkın

kaynaşması, beraberliğin sağlanması amaçlanmıştır. Aynı zamanda düşünce ve fikirlerin partinin ideallerine göre şekillenmiştir.

Sonuç olarak batılılaşma sürecinde, batı kültüründen etki alınmasına rağmen bu etki, kültürün kendi köklerine uyarlanmıştır. Türk devriminin temellerini, cumhuriyet ideolojisinin kültür, sanat ve eğitim devrimleriyle oluşmuş, bütün ülkede düşünsel yapının gelişme ve değişmesine ivme kazandırmıştır.

3.3. İdeolojik köken

İdeoloji, belirli bir toplumsal grup ya da sınıfa ait fikirler kümesi, toplumsal yaşamdaki fikir, inanç ve değerler, üreten genel maddi süreç olarak tanımlanabilir (Eagleton, 1996, 110). İdeoloji, düşünsel bir sistem olarak yaşamın her alanına nüfus eden bir düşünce ve eylemler bütünü olarak karşımıza çıkar. Bu noktada, toplumsal yapıda tikel bir düşünce, üst yapısal fikri yapıdan, kısaca ideolojilerden kurtulamaz. Çünkü düşüncelerimiz, içinde yaşadığımız toplumsal kurumlar tarafından belirlenir. Bu belirlenimden estetik ve sanatsal yaratı alanları da derinden etkilenirler.

Aydınlanma filozofları, ideolojinin "akıl aydınlatıcı ışığına" katkı sağlayacağını amaçlamışlardır. İdeoloji, "akıl önünü tıkayan; tutku, önyargı ve kirli çıkarılara karşı" olumlu bir işleve sahip olmalıdır. (Eagleton, 1996, 110).

İdeolojinin aynı zamanda toplum için bir aydınlanma olduğunu kabul edersek, geçmişteki koşul ve şartlarda toplumun bazı bağlı inanç ve düşüncelerden sıyrılıp istedikleri gibi düşünüp fikir yürütebilecekleri bir aydınlanmaya ihtiyaçları olmuştur. İdeoloji fikrinin benimsenip bunun bir bilim haline gelmesiyle beraber bu aydınlanmaya adım atılmış ve toplum için yeni bir dönem başlamıştır.

İdeoloji kavramı, çok eskiye dayanan tarihine rağmen günümüzde de geçerliliğini yitirmemiştir. Hala güncelliğini devam ettirmesinin sebebi arasında insanlara doğru ve özgür bir düşünme imkânı sunmasından kaynaklanmaktadır. İdeolojinin getirdiği aydınlanmada özgür bir fikir ve önyargısız bir düşünme ortamı sağlandığından, bu durumda ideolojide doğru veya yanlış kavramı değil, "gerçeklik" vardır. 19. Yüzyıl'da başlayan Fransız İhtilali ile gelişen, Aydınlanmadan etki alan, "ulus-burjuva" devlet sentezi, yeni bir dönemin başlangıcı olur.

Cumhuriyet dönemi, öncelikle kalkınma ve ülkenin ekonomik anlamda ilerlemesi için, öncelikle sanayileşme hamlesine öncelik vermişti. Bundan dolayı çıkarılan Teşvik-i

Sanayi Kanunu ile yatırımlar teşvik edilmiştir fakat bunlar yaşanır iken dünyadaki küresel kriz bu yatırım teşviklerine engel olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşunun ilk on yılında çok önemli ekonomik, sanayi, eğitim ve kültür reformları yapmıştır. Pek çok yerde fabrikalar kurulmuş, ziraat ve hayvancılık desteklenmiş ve milli sanayi hamlesi gecikmeden gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde, dünya ekonomisinde yaşanan büyük kriz ve siyasi belirsizliğe karşı Türkiye sağlam ekonomi, eğitim ve kültür politikalarıyla büyük bir atılım gerçekleştirmiştir.

Yaşanan ekonomik buhrandan ve küresel sıkıntılardan kuşkusuz Türkiye de etkilenmiştir. Ülke içinde özel sektör için bu sıkıntılı dönemde yatırımlar ve gelişimler imkansız hale gelmiştir. Bundan dolayı daha kapsamlı planlı ve sonuç odaklı bir ekonomik kalkınma için devletin bu duruma el atması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Devletin bir sonuca varıp Sümerbank'ı kurması ile Türkiye'yi ileriki beş yıl içinde birçok projeyi hayata geçirmiş bir ülke olarak görmek hem toplumun hem yöneticilerin görevi haline gelmiştir. Bu amaçla Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulamaya konulmuştur. Planlar çerçevesinde birçok alanda millileştirilme çalışmaları yapılmış ve devletin yeni projeler için büyük katkıları olmuştur. Bu kurumların adlarını Atatürk özellikle eski Anadolu uygarlıklarından, Sümerbank, Etibank gibi, ideolojik bir bağlamda esinlenerek koymuştur.

3.4. Ulus Devlet İnşası

Ulus kavramı Arapça kaynaklı millet sözcüğünden gelmiştir. Ulus teriminin kökenini araştıran düşünürlerden biri olan Schulze (2005), ulusun geçmişini antik Roma'ya kadar götürür. Fakat, Fransız devrimiyle, ulus kavramı, bugünkü kullanımına kavuşmuştur.

Ulusun artık hem “her şeyden üstün bir ortak yönetim merkezini tanıyan bir devlet ya da politik birim” hem de “bir bütün sayılan bu devletin oluşturduğu topraklar ve bu topraklarda yaşayan insanlar” olarak tanımlanmaya başladığını söyleyen Hobsbaw, 19. Yüzyılın sonunda İber Yarımadası'nda ulusun ortak ve egemen bir devlete işaret etmeye başladığını belirtmektedir.

Ulus kavramı birçok ülke ve düşünürler için çeşitli anlamlarda yorumlanıp ifade edilmiştir. Bu kavram süreç içerisinde değişerek farklı anlamlar kazanmıştır. Modern ulus kavramı bu anlam değişikliği ve çeşitliliğinin etkisine maruz kalmasına ilaven temelindeki olgu ve görüş ayrılıkları hiçbir zaman eskide kalmamış, etkisini göstermeye devam etmiştir.

Bu durum 19. yüzyılda Alman ve Fransız yazarları arasında büyük bir anlaşmazlık ve tartışmaya yol açmıştır.

Ulus devlet zamanla monarşileri sarmıştır. Birey ve devlet konumlanması buna bağlı olarak değişmiştir. Krala, mutlak tabii olan, bağımsız olmayan kitle artık özgürlüğe ulaşmıştır. Ulus inşası, “çok uzun bir tarihsel süreçte, başlangıçta birbirine çok sağlam olarak bağlı olmayan kitleleri daha kuvvetli olarak birbirine bağlamıştır. Ulus devlet inşası topluma birçok yeni düzenler getirmiştir. Bir devlet olarak eğitim ve kültür dallarında ilerleme ve gelişmeler sağlanmıştır (Özdemir ve Çepni, 2019). Bu durumda teknolojinin ilerlemesi, eğitim, kültür gibi kavramların da ilerlemesi ve gelişmesi ulus devlet inşa sürecini hızlandırmıştır. Aynı zamanda modern egemenlik ve modern devlet oluşumunun da alt yapısını oluşturmaktadır (Karakaş, 2000, Özdemir ve Çepni, 2019).

Ulus devlet inşası, sadece basit bir politik eylem değildir. Daha çok düşünsel ve iradi bir kavrayışa dayanır. Hem düşünce hem irade ortak bir noktada buluşur. Bu birlikte yaşam iradesidir. Ayrıca bu toplumsal bütünü taşıyan temel yapı da kuşkusuz “dil” dir. Dil, kültürü, düşünceyi, sanatı, tarihi kısacası tüm bilinçsel birikimi taşıyan en önemli kültürel, iletişimsel temsil ve semboller bütünüdür.

Ulus inşası birçok fikir ve görüş farklılıklarına uğradığından dolayı dil bakımından da zorlu bir süreçten geçmiştir. Bu zorlu süreç o dönemde yazılan kitaplar ve şiirler aracılığıyla net bir şekilde anlaşılmaktadır. Görüş karmaşıklığı diller üzerinde baskıya ve yozlaşmaya sebep olmuştur.

3.5. Kültürel Dönüşümler

Modernleşme, ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel mübadeleyi anlatan 17. Yüzyıl’da Batı Avrupa’da ortaya çıkan bir kavramdır. Düşünce olarak modernleşme geleneğin karşısında bulunmaktadır. Zira modernlik görüşü eskisinden farklı, yeni bir dünyayı anlatmaktadır. Modernleşme, klasiklikten kopuştur. Temel ayrıcalıklardan biri de gelişmişlik kavramı ile muadil görülmesidir. Dolayısıyla ekonomik, siyasi ve kültürel, gelişmişlik modernlik anlamı gelmektedir.

Çağdaşlaşma süreci ile birlikte Batı Avrupa’da ortaya çıkan ekonomik ilerleme ve siyasi çoğunluk aynı sürede modernleşmeyi dünyanın geri kalanı için ulaşılması gereken bir gaye, bir plan haline getirmiştir. Batı’nın gelişmişlik düzeyine varmak isteyen toplumlar için Batı, bir benzer olarak tanıtılmıştır. Ayrıntılı bir süre Batı karşısından seçkin olan Osmanlı, Batı’da ortaya çıkan ekonomik ve siyasi ilerlemelere uyum sağlayamayınca geri kalmış ve

ortaya çıkan husustan kurtulma yolu görünüşü Batı'ya dönüşme fikri ile değişmiştir. Batı'ya dönüşme gayesi, bilimsel, ekonomik, teknolojik ve kurumsal ilerlemeleri ülkeye kazandırmak amacındadır. Dolayısıyla çağdaşlaşmanın karşısında bilincinde başlaması gerekmektedir ve bu bilinçler saf olarak aydınların bilinci yapılmıştır. Bir başka önemli nokta ise Batı çağdaşlaşmanın fark edici niteliklerinden birinin siyasi manada bir merkezîleşme süresidir. İmparatorluklardan ulus devlete geçişte güçlü devlet, çağdaşlaşmanın ciddi faktörlerden biridir (Kurdaş, 399-400).

Feodalitenin çözülmesiyle birlikte modernleşme atılımı birçok ülke için etkili olmuştur. Bu modernleşmede asıl amaç siyasi ve ekonomik üstünlük oluşturarak gelişmişlik düzeyine ulaşmaktır. Modernleşme sürecinde Osmanlı devleti bu gelişmişlik yarışına ayak uyduramamış ve geride kalmıştır. Bu durumdan refaha ulaşmanın tek yolu ise pek çok düşünürün dediği ve hayranlıkla baktığı Avrupa olmuştur. Osmanlı devletindeki çoklu kültürlerin bir arada bulunmasından bu fikir bazı gruplar için ise olumlu karşılanmamış ve ülkenin kendi içerisinde fikir ayrılıklarına ve tartışmalara yol açmıştır.

Batılılaşmanın ayırt edici faktörleri vardır. Bunların başında zeka ve zekasal etki olan din, gelir. Bilim ve teknoloji, açıklama ve kararlılık, bilgi neticelerinin hayatın ve halkın birçok bölgelere uygulanması batı medeniyetinin tamamlayıcılarıdır. Ekonomik, toplum ya da siyasal şahsi hukuk tanımlanması ve tüm kişilerin benzer ayrıcalıklara donatılmış olması batılılaşmanın bir başka fark edici niteliğidir (Touraine, 2007, 107). Batı medeniyet üstünlükle süreç, gelişme, özgürlük, geliştirme, toplanma, aydınlanma, iyileşme gibi fikirler ile bağlanmaktadır. (Kurdaş, 400-401). Bu gelişmelere bağlı olarak modernleşme döneminde ortaya çıkan bazı fikir akımları vardır. Bunlar kısaca en vurucu olanları Osmanlılık, İslam, Türkçülük ve Batıcılık olarak sıralanmaktadır. Bu ideolojik kavramların gelişimleri kuşkusuz batı da var olan gelişmelerden bağımsız değil temelde ona paralel aynı zamanda ona karşıt fikirler bütünü olarak gelişmiştir.

Osmanlıda modernleşme çalışmaları zorunlu olarak Batıcılık fikir akımının egemenliğinin ve batılılaşmanın tek kurtuluş yolu olduğu kabulüyle, II. Mahmut döneminde başlamıştır. Zamanda kurulan yöntem 18.Yüzyıl'a özel, bu zamanın fikri ile ilgili siyasi bir ideolojiye eğrilebilir (Tunaya, 1960, 58-59). Evleviyetle askeri daha sonra eğitim, kültür, sanat ve hukuk alanında inkılap eylemleri başlamıştır.

Çağdaşçılar, çağdaşın nitelikle askeri, siyasi, hukuki, eğitim ve bazı medeniyet kurumlarını alıntı yoluna gitmişler, bu arada özgenliği bir kurtarıma kriteri olarak

kavramışlardır. Batıcıların inanç anlayışı, alışkanlıklar toplumsal bünye ve kurumlarının, Batılı anlamda varyasyonu başarmak, adım adım temel almaktadır. İslam’a ilişkin simgelerin konumunu sosyal yaşama ilişkin simgelerin alması; İslam’ın kuvvetini ortadan kaldırmaya yönelme, inançsal kurumların fonksiyonel mübadeleler gibi seviyelerde sekülerizasyonu asıllaşma hedeflenmiştir (Sarıbay 1985, 74-75, Taş ve Göksuçokur, 2019, 474-475).

Bu durumda İslam’a ilişkin sembolleri ile batıcılığın yön değiştirmesi ile batıcılık kavramı ortaya çıkmıştır. İslamcılık akımı Türk çağdaşlaşma adı verilen vakitte, halk sorunların tasviri, çaresi ve halk değişim süresine ilişkili olarak ilerleyen seçimlerden biri de İslamcılık olmuştur.

19. 20. Yüzyıl’da, İslam’ı bir tüm olarak (din, terbiye, ideoloji, siyaset, kanun, öğretim...) “yeniden” egemen kılmak ve mantıklı olarak, İslam halkını sömürüden, zararlı başkanlardan, kölelikten, sahtesinden, kör inançlardan... kurtarmak; uygarlaştırma, toplamak ve kaldırmak uğruna yapılan, modernist ve seçmeci tarafları ağır siyasi, düşünsel ve ilmi emeklerin, arayışların, sunuş ve çarelerin tamamını içeren bir davranış olarak temsil edilmektedir (Kara 2011, 17).

İslamcılık fikir akımı İslam devletlerini bir bütün olarak ele alıp, kardeşlik bağlarını kuvvetlendirerek yardımlaşmaya yönlendirme ve zulümde kalmış İslam kardeşlerine sahip çıkma amacıyla tüm İslam dünyasını birleştirme amacıyla oluşmuştur. İslamcılık akımı, modern akımla çelişmektedir. Batılı düşünceler ve ideolojiler batıl inanç ve hurafe tarzı inançların asılsız olduğu ve bu fikirlerin arındırılması gerektirdiğine işaret etmiştir.

3.6. Aydınlanma İngiliz, Fransız, Alman

İngiliz filozof ve siyaset adamı olan Locke, İngiliz Aydınlanmasının öncü düşünürlerinden biridir. Locke, temel olarak, onun bilgi anlayışına bağlı metafizik ve bilim anlayışı doğrultusunda tanımladığı aydın insan tipi ve siyaset felsefesi doğrultusunda tanımladığı birey ve devlet anlayışı ile öne çıkmıştır (Çüçen, 2006, 27-28). Aydınlanma, öncelikle İngiltere’de, daha sonra Fransa’da ve en sonunda Almanya’da gelişim göstermiştir. İngiliz aydınlanması ve Fransız aydınlanması burjuva sistemini ortaya çıkarmaktadır

Burjuvazinin gelişmesiyle birlikte bu ülkelerdeki üretim tekniği, iktisadi kuramlar ve kalkınma düşünceleri de değişmiş evrimleşmiştir. Yeni bir ekonomik temelde ve aynı zamanda kültür ve tarih, rasyonalite temelinde gelişmektedir. Yeni bir uygarlık doğmaktadır. Fransız devrimi, aristokrasinin son bulması ve yeni bir politik düşünce temelinde yeni bir

doğa, bilim ve akıl kavrayışını görünür kılmıştır. Bu değişim, bireyin akılsal aydınlanmasının önünü açar.

Bu durumda tekrar uzman görüşlerin fikir akımlarını benimsettiği görülmektedir. Fakat Fransız aydınlanması o kadar başarılı olamamışken İngiliz aydınlanması daha güçlü olmuştur. Bu İngiliz aydınlanmasının önemi çok vurgulanmamaktadır. Daha çok Fransız aydınlanması ön planda tutulmuştur.

Bu durumda aydınlanmanın insanlara öncülük ettiği görülmektedir. Kant ve Hegel öncü olmuşlardır. Kant'ın görüşü sürekli ileriye görerek konuşmakta ve ona göre adımlar atmaktadır. Kant'ın bu görüşü ile aydınlanma insanlar tarafından daha çok benimsenmiştir. Aydınlanmanın benimsenmesinde toplum zihniyetin oldukça payı vardır. Ortaya sürekli bir fikir akımı atılıyor ve insanlar uzman görüşlerine göre hareket etmektedirler. Aydınlanmanın sonlarına yaklaşırken bu aydınlanma ve milliyetçilik akımları sürekli uzman görüşlerine göre farklılık gösterip benimsetilmiştir.

Fransız devrimi ile, Fransız ihtilali sonucu olarak eşitlik fikri, milliyetçilik fikri, aristokrasinin yıkılması, burjuvanın yükselişi gibi birçok sonuçlar ortaya çıkar. Mutlak monarşi yıkılır ve eşitlik ve laiklik önem kazanır. Milliyetçilik fikrinin yayılması ile monarşiler zayıflar. Monarşilerin kalkması ile milli devletler, ulus-burjuva devlete dönüşür. (Helvacıoğlu, 2016).

Bu durumda eşitlik ve laiklik burjuvanın temellerini oluşturmaktadır. Burjuvanın topluma kattığı en önemli özellik değişim talebi, özgürlük, sınıfsal çözülme ve mülkiyet kavramı olmuştur. Cumhuriyet döneminin başlangıcında Burjuvanın var olmamasının zorunlu bir sonucu olarak bütün kültürel, hukuksal devrim hareketleri, devletten gelmiştir.

3.7. Cumhuriyet Kültür Devrimi

Cumhuriyet öncelikle bir kültürel devrimdir. Cumhuriyet felsefesi, yeni bir kültür oluşturma amacıyla Batıdan alınan Aydınlanma ve ulus devlet düşüncelerinin bir sentezi niteliğinde, yeni bir kültürel oluşum meydana getirmeyi amaçlamıştır. Bunu da kuşkusuz tarih, düşünce ve dil üzerinden gerçekleştirmek ister. Bu noktada, Cumhuriyet, bir kültür devrimidir.

Osmanlı, kültürel ve siyasi çöküşünü engelleyememiştir. Bütün reform hareketleri yetersiz kaldığı için imparatorluk çökmüştür. Yeni kurulan cumhuriyet bu eksiklerin bilincinde olmuş ve yeni kurulan devlet teorisini, bu amaçla modern, akılsal bir temelde düşünmüştür. Kuşkusuz, batı emperyalizmine de karşı da en büyük savaş bu topraklarda

verilmiştir.“*Emperyalizme karşı ilk meydan okuma bu topraklarda Cumhuriyet Döneminde gerçekleşmiştir*” (Ülger, 2021, 269).

Modern üniversitelerde evrensel, akılsal, bilimsel eğitim, modern hukuk ve siyaset örgütlenme sayesinde kültür devrimini, öncelikle üniversiteler üzerinden gerçekleştirmiştir. Bu devrim önemli bir dönüşüm sağlar. Türkiye’nin ilk üniversitelerinden İstanbul Üniversitesi (1933), Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi (1935), İstanbul Teknik Üniversitesi (1944) ve Ankara Üniversitesi’nin (1946) kökleri Osmanlı dönemine dayanmakta olup, Karadeniz Teknik Üniversitesi (1955), Ege Üniversitesi (1955), Atatürk Üniversitesi (1957) ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (1959), 1960 yılına kadar cumhuriyetin ilk kurduğu üniversitelerdir. Marmara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Gazi Üniversitesi olarak üniversiteler açılmıştır (Kömürlü, 2019, 35).

Osmanlı devrinde o devrin üniversitesi olarak adlandırılabilen olan Darülfünun (Fen Evi) sadece erkeklerin öğretim gördüğü bir yerdir. Yüksek öğrenim görmek isteyen kızlar için 1914 yılı ayrı bir Darülfünun (İnas Darülfununu) yapılmıştır (Dölen, 2006). Osmanlı’da üniversite yapma emekleri yapılmış olsa da kurulan üniversite yapısı Avrupa’daki ile aynı olmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti döneminde Darülfunun istenilen yapıya sahip olamamış ve 1933 yılındaki üniversite dönemi ile kapatılmıştır (Kömürlü, 2019, 35).

Sonuç olarak Osmanlı döneminde yapılan eğitim ve kültürel amaçlı reformların zayıf kaldığı görülmüş ve bunlar, daha radikal bir devrimle, üniversite reformuyla tamamlanmıştır. Yapılan kültür devrimi sonrasında, kültürel ve eğitimsel reformların önü açılmıştır. Bu gelişmede en önemli rolü Türkiye’de üniversiteler, arkeolojik araştırmalar ve müzecilik çalışmaları gerçekleştirmiştir.

3.8. Ankara Kurum Müzelerinin İşlevi- Rolü

Atatürk’ün emri ile açılan bazı kurum müzeleri vardır. Atatürk’ün düşünceleri doğrultusunda kurulan bu müzeler ve açılan bu kurum ile bir kuruluş amaçları vardır. Bu kuruluş amaçları doğrultusunda seçilen müzelerin anlatımı yapılmaktadır.

Atatürk’ün Ankara’da bir Eti Müzesi kurulması isteği bilinen bir gerçektir (AEV, 2004,136). Batı’nın ideolojik ve sahte tarih yazım çabalarına karşı, olgusal verilerden hareket eden “Anadolu Medeniyetleri Müzesi” objektif bir tarih yazımı denemeleri için önemli olacak tarihsel verilere ulaşma çabası içindedir (Ülger, 2021, 266).

Bu durumda Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde olduğu üzere ulus devlet ideolojisinin seçilen müzeler üzerinden incelenmesi önemli konulardan birisidir. Bu müzeler toplumun kültürel eğitim ve değerler anlamında gelişimine katkıda bulunmuştur.

Kurtuluş Savaşı'nın bitiminde Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde ve iradesiyle Ankara'da çok büyük bir değişim yaşanmıştır. Daha önce gelişmemiş, küçük bir Anadolu kasabası olan bu şehir, artık yeni bir deneyimsel projenin biricik uygulama alanına dönüşmüş ve yeni Cumhuriyet felsefesinin düşünsel-entelektüel, kültürel, antropolojik, eğitimsel, siyasal ve ekonomik olarak bütün başlangıçların da merkezine yerleşmiştir. Anadolu, Atatürk için hem siyasal hem de kavramsal olarak mitolojik bir anlamsal kökene ve anlama da sahiptir (Ülger, 2021, 270).

Türkiye Cumhuriyeti devletinin şu an bulunduğu kültürel seviyenin temeli Atatürk'ün ulus devlet ideolojisi ve kültürde yaptığı reformlar sayesinde olmuştur. Bu bilinçlendirme yeni nesillere ulaşarak gelişimimizi sağlamaktadır. Kurum müzelerin Ankara için işlevi ve rolü bu bakımdan ülkemiz için önemli bir konumdur. Atatürk'ün temkinleri ile yoktan var etme, çabalama ve toplumumuza bu mirası bırakması kültürümüz için oldukça önemlidir. Kurum müzelerinin kuruluş amaçları müzelerin önceden ne amaçla açıldığı sonradan nasıl bir konuma gelmesi aslında toplum bilinci için önemli unsurlardır. Atatürk dil, coğrafya, tarih, eğitim, kültür adına birçok çalışma yapmıştır. Aslında bu çalışmaların ve gelişimin geldiği nokta Kurum Müzeleri üzerinden rahatlıkla incelenebilmektedir.

3.9. Ankara Kurum Müzelerinin İşlevi- Rolü

Atatürk'ün düşünceleri doğrultusunda açılan Ankara Kurum Müzelerinin kuruluş amaçları vardır.

Atatürk'ün Ankara'da bir Eti Müzesi kurulması isteği bilinen bir gerçektir (AEV, 2004,136). Batı'nın ideolojik ve sahte tarih yazım çabalarına karşı, olgusal verilerden hareket eden “Anadolu Medeniyetleri Müzesi” objektif bir tarih yazımı denemeleri için önemli olacak tarihsel verilere ulaşma çabası içindedir (Ülger, 2021, 266). Bu durumda Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde olduğu gibi ulus devlet ideolojisinin olduğu müzeler üzerinden incelenmesi önemlidir. Bu müzeler aynı zamanda toplumun kültürel eğitim ve değerlerinin gelişimine katkıda bulunmuştur.

Kurtuluş Savaşı'nın bitiminde Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde ve iradesiyle Ankara'da çok büyük bir değişim yaşanmıştır. Daha önce gelişmemiş, küçük bir Anadolu kasabası olan bu şehir, artık yeni bir deneyimsel projenin biricik uygulama alanına dönüşmüş

ve yeni Cumhuriyet felsefesinin düşünsel-entelektüel, kültürel, antropolojik, eğitimsel, siyasal ve ekonomik olarak bütün başlangıçların da merkezine yerleşmiştir. Anadolu, Atatürk için hem siyasal hem de kavramsal olarak mitolojik bir anlamsal kökene ve anlama da sahiptir (Ülger, 2021, 270).

Türkiye Cumhuriyeti devletinin şu an bulunduğu kültürel seviyenin temeli Atatürk'ün ulus devlet ideolojisi ve kültürde yaptığı reformlar sayesinde olmuştur. Bu bilinçlendirme yeni nesillere ulaşarak gelişimi sağlamaktadır. Ankara Kurum Müzeleri'nin işlevi ve rolü bu bakımdan ülkemiz için oldukça önemlidir. Kurum müzelerinin ne amaçla açıldığı ve sonradan nasıl bir konuma geldiği aslında toplum bilinci için önemli unsurlardır. Atatürk dil, coğrafya, tarih, eğitim, kültür adına birçok çalışma yapmıştır. Aslında bu çalışmaların ve gelişimin geldiği nokta kurum müzeleri üzerinden rahatlıkla incelenebilmektedir.

Atatürk, güzel sanatların devrimler içindeki yeri ile ilgili: *“Güzel sanatlarda başarı, bütün devrimlerin başarılı olduğunun en kesin delilidir. Bunda başarılı olamayan uluslara ne yazık ki bütün başarılarına karşın uygarlık alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan her zaman yoksun kalacaklardır.”* (Akdeniz, 2007). Türkiye Cumhuriyetin temeli kültürdür diyerek Atatürk, topluma kültürel, tarihi ve sanatsal bir miras bırakmıştır. Bu amaçla, yapılan pek çok müzecilik etkinliği, var olan ideolojik devrimin doğal bir sonucu ve bunun geliştirici bir ögesidir. Bu incelemenin bir amacı da bu ilişkiyi açıklamaktır. Bu araştırmada; ideolojik köken incelemesinden sonra, Ankara Kurum Müzeleri'nin iletişim ve tasarım dili incelenecektir.

4. MÜZELERDE İLETİŞİM VE TASARIM DİLİ

4.1. Müze ve İletişim

Müzeler bir toplumun kolektif hafızası ve yaşadığı topraklardaki tarihin, toplumsal bilincin depolandığı yerlerdir. Eserlerin var olma nedenleri ve dönemlerine ait taşıdıkları bilgiler toplumun da o dönemlerle ilgili bilgi sahibi olmasını sağlar (Crane, 2000, 12). Bu açıdan toplumun bilinçlenmesi adına müzelerin iletişim ve tasarım dilinin etkili olması gerekmektedir.

İletişim; bir bilim dalı olarak kabul edilmiş, değişik kavramlarla açıklanmış ve iletişim modelleri geliştirilmiştir. İletişim ve haberleşme anlamında kullanılan İngilizce ‘communication’ sözcüğü, Latince ‘paylaşım, biraradalık’ anlamına gelen ‘common’ sözcüğünden türetilmiştir. İletişim, kaynaktan alıcıya iletinin aktarılması sürecidir. Basit ifadeyle iletişim, bir bilginin veya mesajın hedef alıcıya iletilmesi veya gönderilme süreci

olarak tanımlanmıştır (Dıvrak, 2019, 56). Bu durumda müzelerde iletişim oldukça önemli bir kavramdır. İletişim temelinde bireyi etkileme ve yönlendirme vardır, iletişim, kültür, sanat, eğlence gibi kavramların ziyaretçilere ilişkin olarak yapılanması müze ve iletişim için önemli bir unsurdur.

İletişim, müzeler için tamamlayıcı bir alt yapı unsurudur. Müze ve toplum arasında veri akışının hızlanıp kolaylaşmasında ciddi faktör iletişimdir. Müzelerin iletişim kanalları arasında ise; sergiler, eğitim programları, etkinlikler, yayınlar ve tanıtım gibi çeşitli faaliyetler yer almaktadır. Müzeler dijital ortamda, tanıtımlarını yaptıkları ve potansiyel müşteri kazandıkları gibi aynı zamanda kültürel içerik üretimi de yapmaktadırlar. Müzelerin dijital ortam ve araçları kullanarak, dünyanın her yerinden potansiyel müze ziyaretçileri ile iletişim kurması daha da önem kazanmaktadır. Çağdaş müzecilikte, müzeler koleksiyonlarını, sergileri ve tanıtımlarını günümüz medya araçları ile izleyicisine sunmaktadır. Bu anlamda çağdaş müze, hizmetlerini insanların ayağına götüren, sergileme tasarımı, tanıtım, eğitim gibi işlevlerini gerçekleştirmek için ziyaretçisinin dikkatini çekecek stratejiler geliştiren bir anlayışa sahiptir (Mazlum, 2022). Bu durumda müzelerin web siteleri, farklı kültürlerle ve geniş kitlelere hitap etmektedir. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte anlam ve ilişkileri ilerletmek için farklı mekanlarda değişik gösterimlerle toplumun nitelikli kesimlerine sunum yapabildiği gibi; cazip yöntemler kullanılarak müzelerin, toplumun her kesimden insanların da anlayacağı sunumlarla hizmet etme sorumluluğu olduğu belirtilmiştir (Dıvrak,2019, 88). Ziyaretçiler, internet aracılığıyla uzak yerlerdeki müzeleri sanal ortamda gezme, eserleri tanıma ve bilgi sahibi olma imkanı bulabilmektedir. Müzelerin sanal turlar sayesinde ziyaretçi kapasitesi artmakta ve dönemlik sergilerin süresi sanal sergiler sayesinde uzatılmaktadır.

Pandemi dönemi günlük hayatı birçok alanda değiştirmiş olup, müzecilikte bu durum müzelerin kapatılması ile başlamıştır. Ziyaretçilerin müze ile iletişimi sürdürebilmesi için, müzelerin web sayfası üzerinden iletişimi güncel tutmaları gerekmektedir. Pandemi döneminde müze web sayfalarında, koleksiyon bilgileri, online sergiler, sanal turlar, sanatçı konuşmaları, ses kayıtları vb. etkinlikler erişime açılmıştır. Fakat Ankara Kurum Müzeleri'nde bu etkinliklerin kapsamlı olmadığı görülmektedir. Yurtdışı müzelerinde bu tür faaliyetlerin daha kapsamlı ve bilgilendirici olduğu görülmektedir.

4.2. Müze ve Tasarım

Tasarım önce zihinde vardır. Modern tasarım sadece geleneksel sanat ideolojisinde ortaya çıkan teorik bir anlamı ifade etmez. Anlamın teorik esaslarını, düşünsel alt yapısı ve

metafizik gelenek içinde ona yüklenen anlam katmanlarını düşünüldüğünde “tasarım” anlamının, metafizik ontoloji ve estetiğin alanından giderek uzaklaşmaktadır. Modern tasarım şahsi bir kullanıma ulaşması 20. Yüzyıl’ın sonlarına denk gelmektedir. 1970’lerden itibaren estetik ve sanat alanında bilhassa endüstriyel ve ticari kapitalizmin etkisi ile “özne ve nesne” ilişkisinde var olan yapısal farklılıklara paralel yeni bir ekonomik-sosyal-politik yaklaşım gelişmiştir. Teknoloji ve kitlesel inşa endüstrisi, ürün geliştirme sürecinde tasarım ve tasarım uygulamalarına şahsi bir yer vermektedir. Bu süreçten itibaren “sanat ve estetik” alanında özellikle kullanılan anlam şüphesiz “*tasarım*”dır. Epistemoloji ve ontoloji geleneğinde bu anlama ilişkin kullanımlara rastlasak da estetik ve sanat alanında günümüz kavramında kullanılmaya başlanması ya da kavramın değişerek yeni anlamlar kazanması ve uygulamalar yüklemesi 20.Yüzyıl’ın son çeyreğinde gerçekleşmektedir (Ülger, 2014, 179-180).

Tasarım müzeciliğin hemen hemen her alanında karşımıza çıkmaktadır. Müze tasarımının müze koleksiyonuyla ortaklığı ziyaretçi açısından eserlerin doğru algılanmasını mümkün kılar (Hooper, Greenhill, 2006). Müze ziyaretçisinin müzedeki deneyimini etkileyen etmenlerin başında müzenin tasarım dili ve kullanılan görsel iletişim araçları gelmektedir. Müze koleksiyon ve tasarımının cazip hale getirilmesi müze ziyaretçi katılımını etkilemektedir (Mazlum, 2022). Müze tasarımının, tüm alanlarda, günümüz modern iletişim araçları da kullanılarak detaylı olarak düşünülmesi, planlanması ve uygulanması gerekmektedir.

4.3. Müze ve Görsel İletişim Tasarım

Bilgi teknolojilerinin gelişmesi ve müze algısıyla bütünleşerek bir gelişim göstermesi müzelerin kendi yapılarını sorgulamasını ve yeniden değerlendirilmesini sağlamıştır. Klasik anlamda nesnenin bilgi verdiği bir müze anlayışının yerini, dijitalleşmenin aracılık ettiği donanımlarla nesnenin anlamının güçlendirildiği bir müze anlayışı almıştır. Görsel olanın ışık, ses, film, video gibi eklentilerle desteklenmesi ve anlamının güçlendirilmesi, ziyaretçilerinin de müzeden aldığı hazzı artırmıştır (Mazlum, 2022,778-779).

Fikir ve düşünceler teknoloji kullanılarak farklı yöntemler ile sunulabilmekte ve birçok alanda olumlu yansımaları gözlenmektedir. Yeni sanat ve tasarım anlayışlarının geliştirilmesi, müzecilikte özellikle sergileme tasarımında yeni yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Etkileşimli tasarım etkinlikleri müzelere farklı bir boyut kazandırmış ve kültürel mirasın yeni nesillere aktarılmasında hızla yol alınmasını sağlamıştır (Teke, 2016, 47).

Görsel iletişim tasarımı teknolojinin de ilerlemesi ile müzeciliğinde yeni farklı bakış açısı getirmiştir. Görsel bir tasarım teknolojinin gelişimi ile ortaya çıkan sonuç birçok konular ve müzelere ilham kaynağı olmuştur. İletişim ve görsel iletişim kavramları müzeler için temel ve önemli kavramlardır.

Ziyaretçilerin teknolojiyi kullanarak erişebilirliği sağlamak, bilgisayar tabanlı dijital sergi ve bilgi aktarım teknikleri, ziyaretçi katılımını arttırarak etkileşim yoluyla öğrenmeyi sağlayacaktır (Heath ve vom Lehn 2004). Bu sayede ziyaretçiler bizzat sergilenen eserleri deneyimleyerek, kendileri keşfedebilmektedir. Bireye özel erişim sağlayan teknolojilerin müzecilikte kullanılması; eseri üç boyutlu kavrayabilme, sanal alemde hareket edebilme imkânı sağlamaktadır. Müze içinde eserleri daha iyi anlamayı sağlayan interaktif elektronik sergileme yöntemleri de ziyaretçinin farklı medya araçlarına tepkisini görmek açısından incelenmiştir. Hooper- Greenhill (2006, 362) eski müzecilik anlayışının geride bırakılmasını ve ziyaretçilerin eseri kendi açısından potansiyeliyle farklı bir şekilde değerlendirebileceği yorumunun dikkate alınmasını önermektedir. Müzenin sergilemede, engelli ziyaretçilerini de kapsayıcı bir sergileme modelini de geliştirmesi gerekir (Sağır, 2017, 387).

İnsanın yaşantısında iletişim etkili bir amacı yerine getirmekte olduğu ve bunun da farklı biçimlerde uygulandığı görülmektedir. Bunlar arasında; görsel iletişim tasarımı uygulamaları, “3D gezinti teknoloji odaklı anlamlar, mobil teknoloji uygulamaları, web içerikleri, yeni medya uygulamaları, kullanıcı odaklılık, sayısal ürünler, web ara yüzleri, hareketli grafikler (gif, kinetik tipografi vb.), bilgilendirme tasarımı, yazılım, reklamcılık, eğlence ve kurumsal teknolojiler, oyun tasarımları, eğitim materyalleri vb.” şeklinde sıralanabilmektedir.

4.4. Tasarım Dili

Tasarım eleman ve ilkeleri tasarımda kompozisyonun yani tasarımın dilini oluşturur. Hangi tasarım alanı olursa olsun bu ilkeler ortak ve evrenseldir. Tasarımın elemanları; nokta, çizgi, doku, renk, boşluk iken tasarımın ilkeleri; birlik, zıtlık, uyum, vurgu, denge, ritim, oran- orantı, devamlılık, görsel hiyerarşi olarak sıralanabilir. Tasarım elemanlarının tasarım ilkeleri çerçevesinde kullanılmasıyla tasarımda konu etkili bir şekilde görselleştirilir.

Tipografi de müze tasarımında oldukça büyük bir yere sahiptir. Tipografi etkili ve doğru kullanmak okunurluğu sağlamaktadır. Tipografide kullanılan yazı karakterleri kadar, espas, renk ve büyüklük de önemlidir. İyi bir sergileme tasarımı ile sergilenen eserlere ait bilgilendirmelerde kullanılan tipografik tasarım da ziyaretçi katılımını ve müzede öğrenme deneyimini etkilemektedir. Müze ziyaretçisini hedef alan bu tasarımlarda onun izlenimini

güçlendirecek ve medya tasarımlarıyla ziyaretçinin deneyimini kendisiyle götürmesini sağlayabilecek “sergi içerik bilgisinin” oluşturulması önemlidir. Bu nedenle planlamada tasarım öğeleri, malzeme kullanımı ve sergileme planlanırken ışıklandırma öğeleri, en çok öne çıkarılması istenen temayı güçlendirici bilgi içerikleri olacaktır (Mazlum, 2022).

4.5. Müze ve Sergileme Tasarımı

Günümüzde müzelerin koleksiyon ve bilgi sunmasının yanında, izleyicileri ile aktif olarak ilgilenmesi ve hedeflerine ulaşmak için farklı yöntemler geliştirmesi beklenmektedir. Müzecilikte ziyaretçilerinin beklenti ve alışkanlıkları dikkate alındığında son yıllarda sanal ortam uygulamalarında bir artış görülmektedir. Bu değişim sonucunda müzelerin, kimlik, işlev ve konumlandırmasını tekrar düşünmesi gerekmektedir. Müzeler artık eserlerini, teknolojinin imkanlarını kullanarak, ziyaretçisinin tavrına göre şekilleneceği yeni bir anlayışla sergilemektedir. Müzecilikte sergileme, nesne ve koleksiyon bilgisinin verildiği önemli bir aşamadır. Sergilemede yer alan eserlerin bilgisi; etiketler, bilgi grafikleri, hareketli görüntü ekranları gibi farklı araçlarla ziyaretçilere aktarılmaktadır. Müze sergi sunumunda, vitrin içi veya dışında anlatımın kuvvetlendirilmesi için dekor, kostüm, maket, manken gibi çeşitli malzemeler kullanılarak sunum hikayeleri oluşturulmakta ve kaydedilmiş yazı, grafik, video, canlandırma gibi görsel-ışitsel teknikler kullanılmaktadır. Böylece zenginleştirilen sunumlarla ziyaretçinin ilgisi canlı tutulmaktadır.

Günümüz müzeleri, toplumun ihtiyaç ve beklentilerine göre farklı sergileme yöntemleri ve yeni mekanları (simülasyon merkezleri, audio-visual odalar, kiosklar, etkivizyon, projeksiyon, kütüphane, seminer, toplantı odaları, tiyatro, sinema, sınıf, atölye, kafe ve restoran) da kullanılmaktadırlar. Müzeler; etkileşimli simülasyon, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik, dokunmatik ekran, robot, karekod okuma, hologram ve uzaktan algılama gibi yeni teknolojileri yakından takip etmektedir. Dokunmatik ekranlar, sesli sunum ve video enstalasyonları vb. ile ziyaretçiler bilgi edinme imkânı bulabilmektedir.

Müzeler, sergilemede kullanılan interaktif teknolojilerin önemini fark etmişlerdir. Bir kültür ve eğitim ve yeri olarak da müzenin, “dijitalleşme” ve “etkileşim” ile izleyicilerin isteklerine cevap vermesi gerekmektedir. Günümüzde sayıları giderek artan müzeler, uygulamaları, QR kodlarını, dokunmatik ekranları, artırılmış gerçekliği ve kolayca doğrudan bilgi aktarımına olanak tanıyan diğer birçok etkileşimli teknolojiyi kullanılmaktadırlar.

Sergileme tasarımı, sergilenecek nesnelerinin hikayelerinin mekânsal bir kurguya çevrilmesi ile farklı bir anlam kazanmaktadır. Her serginin bir mesajı olmalı ve izleyicisine etkili bir şekilde iletilmelidir. Müzenin, bilgilendirme grafiklerinden, etkili aydınlatma

sistemine, hologramlardan dokunmatik rehber ve bilgilendirme ekranlarına sahip olması interaktif sunum benzeri ürünleri kullanması son derece etkilidir.

4.6. Müze ve Web Sitesi

Müzenin web sayfası izleyicisine en hızlı ulaşabileceği, aracısız etkili iletişim kuracağı bir görsel iletişim uygulamasıdır. Kültürel mirasın tanıtım ve aktarımında önemli rolü olan müze web siteleri; ziyaretçilerin müzeyi tanımasını ve müze ile uzun dönemli ilişkiler kurmasına da yardımcı olan araçlardır.

Müze ile ilgili bilgiler, müze kitapları ve koleksiyon detayları gibi daha birçok bilgiye web siteleri üzerinden ulaşmak mümkündür. Web sitesi içinde kolayca gezinme (navigasyon) müzeye olan ilginin artmasına ve müze iletişimine katkıda bulunmaktadır. Web sitesi içerisinde “karmaşık yerleşim düzeni” ziyaretçisini müze web sayfasından uzaklaştırmaktadır. Müzenin sergileme, yönlendirme tasarımı kadar web sayfası tasarımı da ziyaretçisini etkilemede önemlidir.

Çağdaş müzecilikte üzerinde durulması gereken bir konu müze koleksiyon ve sergilerinin “ulaşılabilir” olmasıdır. Sergilemenin “farklı ilgi ve yaş gruplarına ulaşarak toplumun katılımının sağlanması ve temsil güçlerinin iyi olması “ulaşılabilirlik” olarak tanımlanabilmektedir. Dijital teknolojilerin kullanıldığı web sayfaları da müzeye kolay ve rahat ulaşmayı sağlamaktadır. Görsel ve içerik tasarımı etkili olan bir müze web sitesi, kullanıcılarında müzeye gitme isteği uyandırmaktadır.

4.7. Yönlendirme Tasarımı

Yönlendirme uyarıcıları, ziyaretçinin mekânda rahat hareket etmesi açısından çok önemlidir. Müze içerisinde yönlendirme tasarımları etkili olarak kullanılmalıdır. Rehberlik sistemi olmadığında, bireysel olarak yapılan müze ziyaretlerinde de ziyaretçi sıkıntı yaşamadan doğru bir yönlendirme ile ziyaretini gerçekleştirebilmelidir.

4.8. Ankara Kurum Müzeleri İletişim ve Tasarım Dili

Ankara Kurum Müzelerinde iletişim ve tasarım dilinin, klasik anlayışta olduğu söylenebilir. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte yaşanan değişim ve dönüşüm ile birlikte birçok alanda bunun sonuçları gözlenmektedir. Kurum Müzeleri de bu değişim ve gelişime ayak uydurmalı ve modern iletişim araçları ile kendilerini güncellemelidirler.

Genç kuşağın internet kullanımının yüksek olduğu bilindiğinden özellikle bu grubun müzeleri tanınması ve iletişim kurmasında dijital teknolojilerin kullanılması son derece önemlidir. Gerek, müzelerdeki eserler ile ilgili edinilmesinde, gerek sergi ve etkinliklere

katılım sağlanmasında gerekse müze ile iletişimin sürdürülebilir olmasında dijital teknolojilerin kullanılması gerektiği söylenebilir.

Bu durum özellikle müze web sayfalarında, sosyal medya hesaplarında ve sanal müze uygulamalarında belirgin hale gelmektedir. Yapılan araştırma ve incelemelerde ve kurum müzelerinin web sayfası tasarımlarının, sanal müze uygulamasının ve sosyal medya kullanımının etkili olmadığı olduğu görölmüştür. Bu sorunun giderilmesi, yeni bir iletişim ve tasarım dili oluşturulması ölkemiz müzeciliğinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

5. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde; belirlenen kurum müzeleri; kavramsal çerçeve bölümüne ve uzman görüşlerine dayandırılarak oluşturulan değerlendirme kriterleri (müze hakkında bilgi, müzenin görsel kimliği, müzenin mimari yapısı, müzenin sergileme için uygunluğu, müzenin yönlendirme tasarımı, müzenin sergileme tasarımı, müzenin web sitesi, müzenin sosyal medya uygulaması) çerçevesinde incelenecektir.

5.1. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin İletişim ve Tasarım Dili Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

5.1.1. Müze hakkında bilgi

Atatürk'ün Ankara'da bir Eti Müzesi kurulması isteği bilinen bir gerçektir ve ülkenin çeşitli yerlerinden Hitit eserleri Ankara'ya getirilmiştir. 1943 yılında Arkeoloji Müzesi adıyla ziyarete açılan müze restorasyon çalışmalarından sonra tekrar düzenlenerek 1969 yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi ismiyle tekrar ziyarete açılmıştır.

Batı'nın ideolojik ve sahte tarih yazım çabalarına karşı, olgusal verilerden hareket eden “Anadolu Medeniyetleri Müzesi” objektif bir tarih yazımı denemeleri için önemli olacak tarihsel verilere ulaşma çabası içindedir. İçinde çağlar ve medeniyetlerden “Paleolitik, Neolitik, Kalkolitik, Eski Tunç, Asur, Hitit, Frig, Urartu” tarihsel-kültürel eserlerini barındıran müze, yeni bir tarih vizyonunun açığa çıkmasında başat bir etkiye sahip olmaktadır (Ülger, 2021, 266-267).

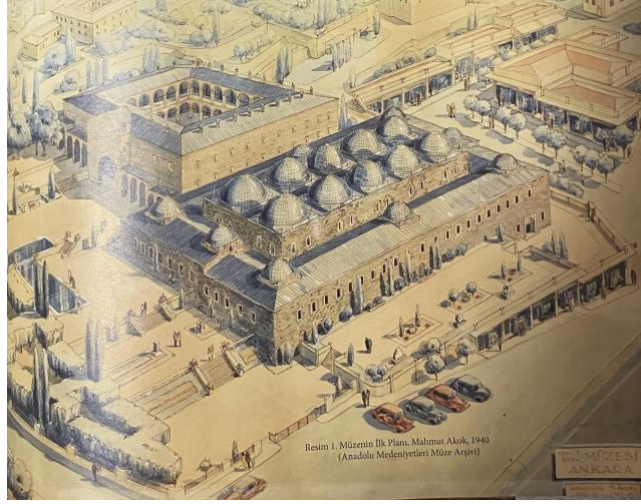
Şekil 1. Anadolu Medeniyetleri Müzesi Giriş Mahmut Paşa Bedesteni (Fotoğraf: Zuhale Kozan)

Bugün kendine özgü koleksiyonları ile dünyanın sayılı müzeleri arasında yer alan Anadolu Medeniyetleri Müzesinde, Anadolu Arkeolojisi, Paleolitik Çağdan başlayarak günümüze kadar Osmanlı devrinin bu tarihi mekânlarında kronolojik bir sırayla sergilenmektedir. Anadolu Medeniyetleri Müzesi devlete bağlı bir müze olduğu için gelir gider ve genel maliyetini tamamen devlet karşılamaktadır. Devlet müzesi olduğu için bir bağış yoluyla eser alımı da olmaktadır.

5.1.2. Müzenin mimari yapısı

1997 yılında Avrupa'da “Yılın Müzesi” seçilmek gibi önemli bir başarıya sahip olan Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Atpazarı olarak isimlendirilen semtte, Ankara Kalesi'nin dış duvarının güney doğu kıyısında, yeni işlev verilerek düzenlenmiş iki Osmanlı yapısında yer alır. Bu yapılardan biri Mahmut Paşa Bedesteni, diğeri Kurşunlu Han'dır. (Şekil 1) Bedestenin; Fatih Dönemi baş vezirlerinden Mahmut Paşa tarafından 1464-1471 tarihleri arasında yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Yapının planı klasik tiptedir. Ortada 10 kubbe ile örtülü dikdörtgen planlı kapalı mekan, karşılıklı yerleştirilen üstü beşik tonozlarla örtülü 102 dükkandan meydana gelen bir arasta ile çevrilmektedir.

Kurşunlu Han, tahrir defterlerine ve sicil kayıtlarına dayanan son araştırmalara göre Fatih Dönemi baş vezirlerinden Mehmet Paşa'nın İstanbul'un Üsküdar semtindeki imaretine vakıf olarak yaptırılmıştır. Kitabesi yoktur. 1946 yılındaki onarımında II. Murat'a ait sikkeler ele geçirilmiştir. Bu buluntular, hanın 15. Yüzyılın ilk yarısında var olduğunu kanıtlar niteliktedir. Han, Osmanlı devri hanlarının tipik plan karakterinde olup, ortada avlu ve revak sırası ile, bunları çeviren iki katlı odalardan oluşur. Zemin katta 28, birinci katta 30 oda yer alır. Odalar ocaklıdır. Yapının batı ve güney yönlerinde yer alan bodrum katta “L” tipinde bir ahır kısmı mevcuttur. Hanın kuzey cephesinde 11, doğu cephesinde 9 ve giriş eyvanı içerisinde karşılıklı yerleştirilen 4 dükkân yer alır. Hanı yaptıran Mehmet Paşa, 1467 yılında bedesteni yaptıran Mahmut Paşa'nın azlinden sonra baş vezir olmuş ve 1470 yılına kadar görevde kalmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. Müzenin İlk Planı Mahmut Akok (M. Yıldız Turan İlk Kale Anadolu Medeniyetleri Müzesi 100.yıl Anı Kitabı, s. 481).

5.1.3. Müzenin sergileme için uygunluğu

Eserler kronolojik olarak şeklinde sergilenmektedir. Eserlerin korunması konusunda; bazı eserlerin iyi bazı eserlerin ise için orta düzeyde olduğu söylenebilir. Özel eserlerin, (örneğin; bir ahşap sehpanın) korunması, cam vitrin içine konularak olmakta, eserler özel havalandırma ve özel ısıyla korunmaktadır. Müzenin çoğu bölümünde taş eserler sergilenmektedir. Uygarlıklara göre, uygarlıkların anlatıldığı çivi yazılı taş eserler bulunur. Taş eserler, açık alanda bir şeritle korunmaktadır (Şekil 3). Müzede gezisinde rehberlik etmesi için yönlendirme kullanılmıştır fakat eserlerin ayırım ve geçiş kısımları uyumsuz olmuştur. Eserlerin sergileme ve sunumu açık alanda duvarda asılı olarak ve vitrin içinde, ortada ise cam kabinlerin içinde olacak şekilde yapılmıştır. Sonuç olarak alanın sergileme için uygun olduğu söylenebilir.

Şekil 3. Eser Koruma Şeridi (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

5.1.4. Müzenin görsel kimliği

Müze logosunda; Hitit kralı Tuthaliya'nın mührü yer almaktadır (Şekil 4). İçerik olarak incelendiğinde Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin kimliğini yansıttığı görülmektedir. Fakat logo üzerinde her ortamda kullanılabilecek stilizasyon yapılarak tekrar çalışılmasının, daha yalın bir forma dönüştürülmesinin logonun akılda kalıcılığında etkili olacağı düşünülmektedir.

Şekil 4. Anadolu Medeniyetleri Müze Logosu (Erişim 24.11.2021)

5.1.5. Müzenin yönlendirme tasarımı

Anadolu Medeniyetleri Müzesi girişinde heykeller bulunmaktadır. Müzenin dış mekânında anlatılacak pek bir görsel bulunmamaktadır. Müzenin iç mekânı kubbelidir ve duvarlarında taş kaplama vardır. Müze yönlendirmeleri Şekil 5, 6 ve 8'de görüldüğü gibi klasik oklar ile yapılmıştır. Zemin ile duvar kontrastı uyumludur (Şekil 7). Çünkü müzenin içi renkli ve aydınlık değildir, aksine karanlıktır. Müzenin havalandırması konusunda; kubbelerin içinde bulunan karşılıklı camların önceden açık olduğu fakat camlardan gelen güneş ışığı eserlere zarar verdiği için kapatıldığı yetkililerden öğrenilmiştir.

Şekil 5. Eser Yönlendirme, Taş Eserler Salonu Geçiş (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 6. Alt Kata Geçiş, Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 7. Eser Yönlendirme Sağ ve Sol Rehberlik (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 8. Eser Yönlendirme Giriş ve Çıkış (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Mekanın eser dışında iç ışıklandırması tavanda olan farklı açılara bakan ışıklandırmadır. Eserlerin ışıklandırılması çok başarısız ve bu konuya bir türlü çözüm bulunamamıştır. Eserlerin ışıklandırılması hiç eseri aydınlatmıyor ve açıklama yazısı zor

okunmaktadır. Bu ışıklandırma eserleri kötü yönde etkilenir. Eserlerin sergileme ve sunum teknikleri vitrin içinde, açık alanda duvarda asılı olarak, ortada cam kabinlerin içindedir. Sunum şekillerini bu şekilde tercih etmişlerdir. Fakat eser sıralanışı başarısız olmuştur. Çünkü dikkat çeken eser veya ilgilenmesi az olan eser ile sıralanışı doğru olmamıştır. Örneğin; Kral Mutallu heykeli müzede en son sıraya ve görünmesi düşük bir yere konulmuştur. Bu heykeli görmeden bile insanlar müzeden çıkabilir bu nedenle doğru olmamıştır. Müzede eserleri gezerken yönlendirilme kullanılmış fakat eserlerin ayırım ve geçiş kısımları uyumsuz olmuştur. Eserlerin arka fonları birbirinden bağlantısız bir biçimde olmuştur. Her yaş grubuna uygun bir gezme alanı vardır dinlenme alanları bulunmaktadır. Eserleri incelerken yoğunluk olduğu zamanlarda bazı eserlerin önü kapanmaktadır. Müzeye ulaşım kolay ve rahat sağlanmaktadır ve müzeye yakın güvenilir park alanları insanlara rahatlık sağlamaktadır.

5.1.6. Müzenin sergileme tasarımı

Anadolu Medeniyetleri Müzesi bir kurum müzesidir. Anadolu tarihinin en önemli arkeolojik eserleri bu müzede sergilenmektedir. Atatürk'ün emri ile kurulmuştur. Müze girişinde yan yana olarak Türkçe ve İngilizce olarak müze tanıtımının yapıldığı panolar bulunmaktadır. Müze çalışma saatleri bulunmaktadır. Müzeye giriş yapıldığında karşıda eser anlatımları yapılan dijital bir ekran bulunmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. Müze Giriş Kısım (Fotoğraf: Zuhale Kozan)

Şekil 10. Müze Ziyaret Gezme (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 11. Avlanma Canlandırma (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 12. Avlanma Canlandırma (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Anadolu Medeniyetleri Müzesine giriş yapıldığında karşıda sağ tarafta müzede olan eserler ve dönemleri ile bilgi veren dijital ekran bulunmaktadır. Sol tarafında ise 1997 Avrupa'da Yılın Müzesi olarak bilgi verilmektedir. Müze ziyaretine sağ taraftan başlanılmakta ve güvenlik ziyaretçiyi yönlendirmektedir (Şekil 10). Sağ taraftan ilerlendiğinde canlandırma, oval kaplar, çömlek, mühür, hançer, insan kafatası gibi eserler bulunmaktadır (Şekil 13). Müzede sergilemede dijital ekran kullanılması ilgi çekici bulunmuştur. Bu sergilemede dijital ekranda avlanma anlatımı yapılmakta ve dijital ekranın alt bölümünde avlanılırken kullanılan eşyalar da sergilenmektedir (Şekil 11, 12). Eserler dönemlerine göre ayrılıp sergilenmektedir.

Şekil 13. Çatalhöyük Ev Planı Canlandırma (Fotoğraf: Zuhul Kozan)

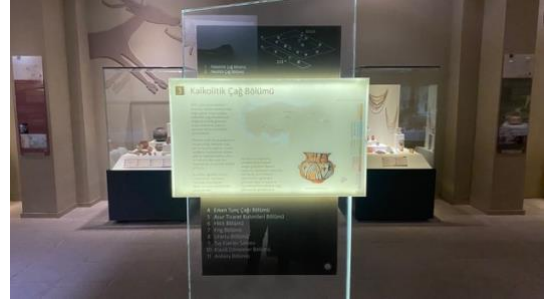
Kalkolitik çağ bölümünde ayrı bir bölümde arkasında harita ile desteklenerek ticari Suriye bağlantısını gösteren seramik küp eser sergilenmesi yapılmıştır. (Şekil 14, 15) Kalkolitik çağ bölümünde, müzenin sol tarafından merdiven ile aşağı inilerek diğer eserlerin incelenmesine devam edilmektedir. Bu bölümde ortada heykeller bulunmakta ve sağ ve sol tarafta eserler sergilenmektedir (Şekil 17). Sağ taraftan ilerlendiğinde pişmiş toprak figürleri bulunmaktadır (Şekil 16) Antikçağ Anadolu takıları ve Anadolu'nun gizemli taşları olarak eserler bulunmakta ve bu eserler dijital ekranda da yer almaktadır (Şekil 18,19). Dijital ekranda eserle ilgili detaylı bilgi bulunmaktadır. İslami sikkeler ve Ankara'nın tarihi görünümü ile ilgili eserler sergilenmektedir. Bu bölüm yine dijital ekran ile desteklenmektedir (Şekil 20). Merdivenlerden tekrar sol taraftan çıkıldığında orta alanda “canlandırma” bulunmaktadır (Şekil 21) Canlandırmanın yanında ise yine bir dijital ekran ile o alanda bulunan eser anlatımları bulunmaktadır. Taş eserler bölümünde orta alanda oturma alanı ile dinlenme yeri ve yanında dijital ekran bulunmakta fakat çalışmamaktadır (Şekil 22,23).

Orta alanda ise sandalyelerin olduğu bölümde etkinlikler düzenlenmektedir (Şekil 24). Taş eserler bölümünde orta kısımda gag ağızlı testi eseri sergilenmektedir. Fakat bu

sergileme taş eserlerin yanına konularak yanlış olmuştur. Başka bir bölümde daha etkileyici bir sergileme ile yapılması gerekmektedir (Şekil 25).

Şekil 14. Kalkolitik Çağ Bölümü(Fotoğraf: Zuhal Kozan)

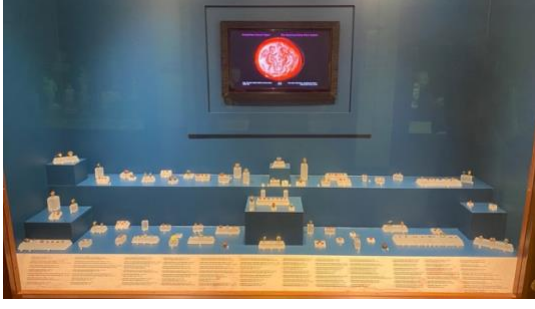
Şekil 15. Kalkolitik Çağ Bölümü(Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 16. Pişmiş Toprak Figürleri (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 17. Alt Kat Orta Alan Heykeller (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 18. Anadolu'nun Gizemli Taşları (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 19. Anadolu Takıları (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 20. Ankara'nın Doğa Tarihi (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 21. Tunç Çağı Canlandırma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 22. Oturma Alanı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 23. Dijital Ekran (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

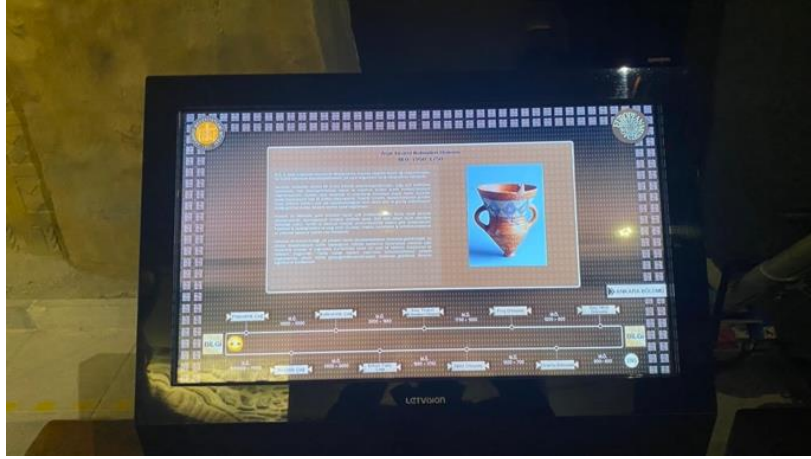
Şekil 24. Orta Salon Etkinlik Alanı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 25. Altın Gaga Ağızlı Testi (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Taş eserler bölümünden önce ise tekrar dijital ekran bulunmaktadır. Bu dijital ekranda eserin detaylı anlatımı yapılmakta ve müzenin ünlü eserlerinden inandık vazosunun da detaylı anlatımı vardır (Şekil 26). Taş eserler bölümünden çıkış yapıldığında ise müze girişinde sol tarafta oturma alanı, hediyelik eşya alanı ve müze anlatımı yapılan dijital ekran bulunmaktadır (Şekil 27,28) Müze görsel iletişim tasarım uygulamaları açısından iyi desteklenmiştir. Paleolitik çağdan Osmanlı Devleti'ne kadar uzanan eserler sergilenmektedir.

Sergi tasarlama dili yeni bir disiplin olarak 1960'lardan sonra gelişir. Görsel iletişimin tüm kaynaklarını medya dilini de kullanan ve sergiyi kolektif kılmayı hedefleyen bu çaba o yıllarda dil, resim, sembol, diyagramlar, fotoğraf, yüzey, renk, ışık, film ve psikolojik araçları kullanır. Çağımızda "yeni müze," iletişim dilinde "yeni medya dili"ni kullanmaktadır (Karaöz, 2021,107)2

Şekil 26. Dijital Ekran (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 27. Müze Anlatımı Dijital Ekran (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 28. Dinlenme Alanı ve Hediyeelik Eşya (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

5.1.7. Müzenin web sitesi

Müzenin web sitesi beyaz zemine sahiptir. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin kendisine ait bir web sitesi bulunmamaktadır.

Anadolu Medeniyetleri Müzesinin bir buçuk yıl öncesine kadar özel bir web sitesi ve sosyal medya hesapları bulunmaktayken, Kültür Bakanlığına bağlı tüm müzelerin web sitelerinin yer aldığı genel bir web sitesi üzerinden müze web sayfasına geçiş yapılabilen bir düzenleme yapılmıştır. Bakanlığa bağlı tüm müzelere ve müzenin web sitesine <https://muze.gov.tr> adresinden geçiş yapılabilir. Web ana sayfasında müzeyi tanıtan kısa bir bilgi, ziyaret gün ve saatleri ve iletişim bilgileri yer almaktadır. Ayrıca “Müze broşürünü indir” bölümünden müzeyi tanıtıcı iki sayfalık broşüre ulaşılmaktadır. Görsel ve içerik tasarımı etkili olan bir web sitesi, kullanıcılarında müzeye gitme isteği uyandırmaktadır. Dünyaca ünlü ulusal müzeler arasında yer alan “British Museum, Metropolitan Museum of Art ve National Gallery” görsel ve içerik açıdan etkili web sitesine sahiptir ve koleksiyon ile ilgili detaylı bilgiler, güncel duyurular ve sergiler bu müzelerin web sitelerinde yer almaktadır. Müze web sitesinde yer alan geçmişe ait etkinlik ve sergi arşivi, ziyaretçilerine müzede gelecekte yapılacak etkinlikler ile ilgili fikir vermektedirler. Bu durumda; ulusal bir müze olan Anadolu Medeniyetleri Müzesinin “koleksiyona ait detaylı bilgilerinin, güncel sergi, etkinlik ve duyuruların” yer alacağı özel bir web sitesinin olması gerektiği düşünülmektedir (Mazlum, 2021, 780-781).

5.1.8. Müzenin sosyal medya uygulaması

Müzenin sosyal medya ve mobil uygulama hesabı bulunmamaktadır. Müze güncel etkinlik ve duyurularının ziyaretçileri ile paylaşabileceği çevrimiçi ortam olmadığından iletişim noktasında sıkıntılar yaşanacağı ön görülmektedir (Mazlum, 2021, 781).

Bu durumda kurum müzelerin görsel kimlik açısından eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir. Özel müzelere kıyasla kurum müzelerinde görsel kimlik eksikliği bulunmaktadır. Logo, web sitesi ve sosyal medya uygulamasının iyi bir tasarıma sahip olmaması ziyaretçi ile iletişimi olumsuz etkilemektedir.

5.2. Etnografya Müzesi'nin İletişim ve Tasarım Dili Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

5.2.1. Müze hakkında bilgi

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde bilhassa Fransız İhtilali'nin etkisi ile ve Türk Derneği, Türk Yurdu ve Türk Ocağı gibi oluşumların da katkısı ile millî bir müze oluşturma

düşüncesi ortaya atılmıştır. Millî Müze kurma düşüncesi yeni kurulan hükümetin de temel amaçlarından biri olmuştur. Zira birçok durumdan dolayı bu amaç yön değiştirmiştir ve millî bir müze yerine Etnografya Müzesi kurulmuştur. Ankara’da bir etnografya müzesi kurulması fikri milliyetçilik akımının Osmanlı Devleti’nde yaşayan ve aydın olarak nitelendirilebilecek kesimler tarafından benimsenmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Temelde yıkılacağı kesin olan bir devleti kurtarma çabası olarak oluşturulmuş ancak ardından yeni kurulan devletin meşrulaştırılmasında büyük öneme sahip bir araç olarak görülmüştür. Buradaki amaç Türk Milliyetçilik fikrinin içeriğinin kültür öğeleri ile doldurulmasıdır (Karaduman, 2016, 53-56). “Ankara Etnografya Müzesi, Ankara’nın Namazgâh adı ile anılan semtinde, Müslüman mezarlığı olan tepede kurulmuştur” (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021). Müzenin mimarı ise Arif Hikmet Koyunoğlu’dur. İnşaatı tamamlanan müzeye Hamit Zübeyir Koşay’ın müdür olarak atanmasıyla Ankara Etnografya Müzesinin açılma çalışmaları ivme kazanmıştır. 18 Temmuz 1930 yılında Afgan Kralı’nın Türkiye’yi ziyarete gelmesi sonucunda müze açılışı gerçekleşmiştir.

Ankara Etnografya Müzesi, Selçuklu döneminden günümüz Türkiye’sine ait olan çeşitli eser ve kültürel miras ürünlerinin sergilendiği bir müzedir (Şekil 29). Müzede teşhir edilen koleksiyonlar arasında; işleme sanatı, gergef, hat sanatı, halı-kilim sanatı, çini sanatı, maden sanatı, ahşap sanatı, Anadolu takıları, kına gecesi koleksiyonu, güvey tıraşı koleksiyonu, kahve kültürü koleksiyonu, sünnet geleneği ve hamam kültürünü içeren koleksiyonlar bulunmaktadır (Esen, 2021, 50-51).

Şekil 29. Etnoğrafya Müzesi Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 30. Müze Girişi Atatürk Heykeli Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Müze önünde duran bronz Atatürk Heykeli 1927'de Millî Eğitim Bakanlığı tarafından İtalyan Sanatkarı P. Conanica'ya yaptırılmıştır (Şekil 30).

5.2.2. Müzenin mimari yapısı

Bina dikdörtgen planlı olup, tek kubbelidir. Yapının taş duvarları küfeki taşı ile kaplanmıştır. Alınlık kısmı mermer olup üzerleri oyma süslüdür. Binaya 28 basamaklı bir merdivenle çıkılır. Dört sütunlu, üçlü bir giriş sistemi vardır. Kubbe altı holüne ve iç avlu denilen sütunlu kısma geçilmektedir. Ortasında mermer bir havuz yapılmış ve çatı kısmı açık bırakılmıştır. Sonradan iç avlu Atatürk'e geçici mezar olarak ayrıldığında, havuz nakledilerek, çatısı kapatılmıştır.

İç avlunun etrafında simetrik olarak büyüklü küçüklü salonlar yer almaktadır. İdare kısmı müzeye bitişik olup iki katlıdır. Binada Selçuklu, Osmanlı ve cumhuriyet dönemlerinin modern mimari unsurları bir araya getirilmiştir. Müze mimarı Arif Hikmet Koyunoğlu'dur (Şekil 31.).

Şekil 31. Resim Heykel Müzesi Arif Hikmet Koyunoğlu Etnografya Müze Anlatımı (Fotoğraf: Zuhul Kozan)

5.2.3. Müzenin sergileme için uygunluğu

Müze sergileme karşılıklı iki salonda yapılmaktadır. Çini ve cam eserler salonu ve bakırlar, sünnet odası, kahve kültürü, işlemler olarak çeşitli bölümlere ayrılmıştır. Sergilenmede cam vitrin içlerinde cansız mankenler ile kullanılmaktadır.

Şekil 32. Sünnet Odası Fotoğraf: (Zuhul Kozan)

Yukarıda Şekil 32.'de görüldüğü gibi cansız mankenlere giydirme yapılarak, dönemin eşyaları, giyimleri gibi unsurlarla ziyaretçilere kültürümüz anlatılmaktadır. Orta alanda Atatürk'e geçici kabir olarak ayrıldığı, havuz bahçe bulunmaktadır.

Şekil 33. Atatürk'ün naaşı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Bu kısımda geçici olarak getirilmiş olduğu Atatürk'ün naaşı sergilenmektedir (Şekil 33).

Şekil 34. Atatürk'ün Naaşı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 35. Atatürk'ün Lahti Geçici İstirahatgahı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 34 ve 35'de görüldüğü gibi Atatürk'ün naaşı Ankara istasyonunda özel trenden alınarak Meclise götürülmek üzere top arabasına konulmuş ve Etnografya Müzesi'ne getirilmiştir. Sonrasında Atatürk'ün naaşı Anıtkabir'e taşınmıştır.

5.2.4. Müzenin Görsel Kimliği

Müzenin logosu bulunmamaktadır. Kurum müzelerinde genellikle karşılaşılan bu sorun Etnografya Müzesi'nde de vardır. Müze logosu için iyi bir tasarım yapıldığında zihinde daha kalıcı olacaktır. Bu nedenle müzenin logosu ve kurumsal kimliği olması gerekmektedir.

5.2.5. Müzenin yönlendirme tasarımı

Müzenin yönlendirmeleri açık ve nettir. Her bir salon başka bir kültürel öge içermektedir. Örneğin; bir salonda sünnet odası örneği sergilenirken, bir diğer salonda çini ve cam eserler sergilenmektedir. Sergilenen eserler sadece bir bölgeyi değil aynı zamanda tüm ulusu temsil etmektedir.

5.2.6. Müzenin sergileme tasarımı

Başkentte Mustafa Kemal Atatürk'ün emri ile kurulan ilk müzedir. Müze salonlarında sanat profesörleri Celal Esat Arseven ve Halil Ethem'in ülkenin dört bir yanından topladığı kültür varlıkları sergilenmektedir. Selçuklu ve Osmanlı döneminin ahşap eserleri

bulunmaktadır. Eser sergileme salonlarda yapılmaktadır. Her salonda farklı bir kültürel unsurumuz anlatılmıştır. Salonlarda, Sünnet odası, Anadolu’da damat traşı, gelin giysi işlemleri, muşamba fenerleri, bakırlar, kahve kutuları, kahve cezveleri, kahve kültürü, Atatürk’ün naaşı, çini ve cam eserler (Şekil 36), tüfekler, yazı takımları, cami pencere kağıtları, cami minareleri, ahşaplar gibi birçok eser sergilenmektedir. Eser sergilemeleri klasik sergileme olan cam vitrin içinde yapılmıştır. Eser geçişleri birbirleri ile uyumludur. Eser yönlendirme ve incelemesi rahatlıkla yapılabilmektedir. Eser incelenirken her yaş grubunun rahatlıkla görme seviyesi bulunmaktadır. Eser künyelerindeki bilgilerin okunması rahatlıkla yapılmaktadır. Eserlerin künyeleri esere yakın ve göz yormayacak şekilde yapılmıştır. Cam vitrin içi renklendirilmesinde eserlere göre tonlar seçilmiştir, bazı eserlerde (Şekil 36)’ da görüldüğü gibi mavi olarak seçim yapılmıştır. Bazı eserlerin sergilemesinde ise kahverengi gibi koyu tonlar kullanılmıştır. İşlemeli eserlerin yoğun olduğu kabinlerde kabin içi rengi koyu seçilerek işlemlerin daha belirgin gözükmesi sağlanmıştır. Ait olduğu dönemin işlemleri ve kültürü ziyaretçilerine kültürümüzü ve tarihimizi anlatmaktadır. Atatürk’ün de dediği gibi *“Biz mutlak gerçeği arayıp bulmaya çalışmalıyız ve onu tanıtmaya gayret sarf etmeliyiz. Bir milletin ne yapabileceğini göstermek için tarih en güvenilir rehberdir. Biz tarihi yazdığımız zaman, olayların ve eylemlerin yapılarını birlikte ararız.”*

Şekil 36. Sergileme Tasarımı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Etnografya Müzesi bir kurum müzesi olarak başarılı bir sergilemesi bulunmaktadır. Kurum Müzelerinde önceden sergileme işlemini gönüllü kişiler yapmaktadır. Etnografya Müzesi tamamen teşhir değişikliğine gitmiştir. Uzun yıllardır devam eden teşhir büyük ölçüde değişmiştir. Yeni teşhirde ise şekiller üzerinden anlatımı yapılmaktadır. Şekil 37’de

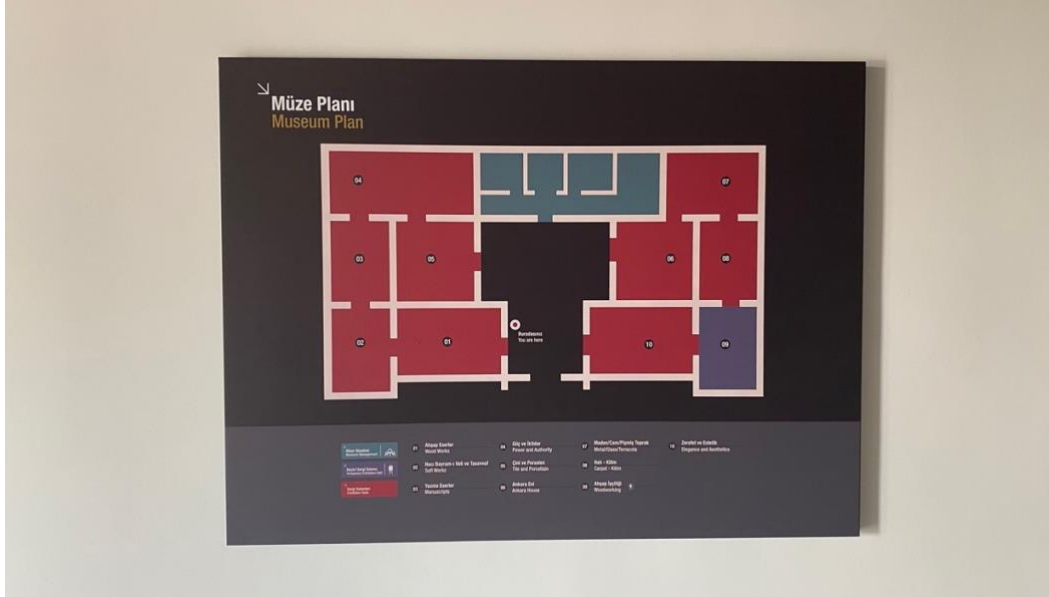
görüldüğü üzere müze giriş kısmı değişmiştir. Müze giriş kısmında sol tarafta müze planı ve sağ tarafta dijital ekranda müze anlatımı yapılmaktadır (Şekil 38,39). Müze girişinde sağ tarafta ise danışma bulunmaktadır ve kişisel eşyaların bırakılabileceği dolaplar bulunmaktadır (Şekil 40). Müze ziyaret gezimi sol taraftan başlanılmakta ve otomatik kapı ile geçiş yapılar ahşap eserler bölümünden ziyarete başlanılmaktadır (Şekil 41). Müze bölüm yazıları daha özenli yapılmıştır. Şekil 36'da eski eser bölümü yazımı bulunmaktadır ve yeni teşhir ile birlikte bu anlatım tamamen değişmiş olup daha başarılı bir sergileme yapılmıştır. (Şekil 42,43,44) Ahşap eserler bölümünde iki tane dijital ekran bulunmakta eski Ankara dönemi anlatımı yapılmaktadır. Bir diğer bölüm ise yazma eserler bölümüne ziyarete devam edilmektedir. Bu bölüme geçişte ise yine otomatik kapı ile geçiş sağlanılmaktadır. Kapı üzerinde vav harfi bulunmaktadır. Bu bölümde ise sesli dua okumaları yapılmaktadır. Tam anlamıyla eserler bu sergileme teknikleri ile ziyaretçilerin zihinde kalıcılığını arttırmaktadır. Rahle eserinin sergilendiği bölümden tavanda sarkıtmalı rahle eserinde yazılan bazı cümleler sergilenmektedir (Şekil 45,46).

Eser geçiş bölümleri şekil 47'de görüldüğü üzere ara geçişleri bulunmaktadır. Güç ve iktidar bölümüne geçiş yapılmakta ve bu bölüm kırmızı renk olarak tercih edilmiştir (Şekil 48). Ziyaret gezimine devam edildiğinde çini ve cam eserler bölümü bulunmakta ve bu bölüm siyah olarak tercih edilmiştir. Şekil 36'da görünen çini ve cam eserler sergilemesinin yeni teşhir ile sergilenilmesi oldukça başarılı olmuştur (Şekil 49). Bu bölüm bu şekilde bitmekte karşı tarafa geçerek diğer bölüme devam edilmektedir (Şekil 50). Sol tarafta dijital ekran bulunmakta ve bu ekranda ünlü oyuncular yardımı ile müze tarihi ve yeni teşhir bölümü canlı bir anlatımla yapılmaktadır (Şekil 51). Dijital ekranın hemen karşısında ise Türk odası bulunmakta ve odanın anlatımı yine dijital ekranda yapılmaktadır (Şekil 52). Müze dijital ekran eklemeleri yapmış, sergilemede tam anlamıyla yeni bir teşhir yapmışlardır ve uzun zamandır sergilenen teşhire göre oldukça başarılı yapılmıştır. Maden, cam ve pişmiş toprak bölümünde saray su kabı Selçuklu Dönemi 13. Yüzyıl'da Anadolu Selçuklu dönemine ait kabartma hayvan figürlü seramik su kabı sergilenilmektedir. Eser sergilemesinde arka fonda eserin kabartma figürlerinin rahatlıkla görülebileceği eser resmi ile desteklenilmiştir (Şekil 53). Şekil 54 ve 55'de üç etek entari sergilenmesi yapılmakta ve canlandırmaların karşısında mankenlerin üzerinde bulunan eserler sergilenmektedir. Eser sergilenmesi başarılı ve dikkat çekici yapılmıştır. Ziyaretçilerin odak noktaları dağılmadan eser incelemelerini rahatlıkla yapabilmektedirler. Şekil 56'da ise Osmanlı Dönemi 20.Yüzyıl halıları sergilenilmektedir. Vakıf Eserleri Müzesine bakıldığında yeni teşhirde yapılan Osmanlı Dönemi halıları daha

başarılı sergilenilmekte ve her eserin rahatlıkla künye okumaları yapılabilmektedir. Eser çıkış bölümü ise siyah renk tercih edilip sergilenen eserler odak noktası yapılmıştır (Şekil 57). Bu bölümden çıkıldığında giriş bölümünde Atatürk'ün olduğu kısımda projeksiyonlar ile Atatürk'ün yapmış olduğu konuşmaların videoları yansıtılıp sergilenmektedir (Şekil 58,59).

Şekil 37. Etnografya Müze Giriş Fotoğrafı: (Zuhal Kozan)

Şekil 38. Müze Planı Fotoğrafı: (Zuhal Kozan)

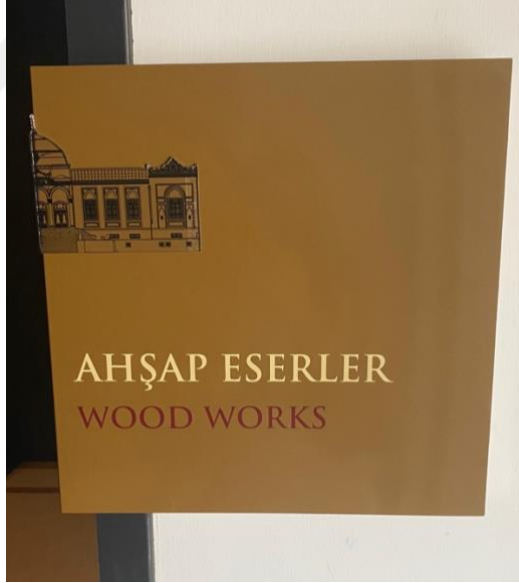
Şekil 39. Dijital Ekran Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 40. Kişisel Eşya Dolabı ve Danışma Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 41. Müze Ziyaret Gezme Otomatik Kapı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 42. Ahşap Eserler Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 43. Ahşap Eserler Giriş Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 44. Dijital Ekran Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 45. Yazma Eserler Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 46. Rahle Osmanlı Dönemi 19. Yüzyıl Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 47. Eser Geçiş Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 48. Sudak, Ok, Levha, Kubur, Yay, Çanta Anlatımı Fotoğraf:(Zuhal Kozan)

Şekil 49. Çini ve Cam Eserler Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 50. Eser Geçiş Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 51. Dijital Ekran Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 52. Türk Odası Fotoğraf:(Zuhal Kozan)

Şekil 53. Saray Su Kabı Selçuklu Dönemi 13.Yüzyıl Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 54. Üç Etek Entari 19. ve 20. Yüzyıl Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 55. Üç Etek Entari 19. ve 20. Yüzyıl Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 56. Osmanlı Dönemi Halı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 57. Eser Çıkış Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 58. Projeksiyon Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 59. Projeksiyon Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

5.2.7. Müzenin web sitesi

Anadolu Medeniyetleri Müzesinde olduğu gibi Etnografya Müzesi'nin de kendine ait bir web sayfası yoktur. Ziyaretçinin web sayfası üzerinden aradığı bilgilere ulaşması, eserleri daha ayrıntılı incelemesi, ulaşım ve iletişim gibi sorularının da cevaplanması için web sayfasının olması önemli bir unsurdur. Ziyaretçiler özel müzelere kıyasla bir kurum müzesine geldiklerinde de bu beklentilerin karşılanması zor olduğu görülmektedir. Bu durum kurum müzelerine bakış açılarını ve zihinde kalıcılıklarını kötü etkilemektedir.

5.2.8. Müzenin sosyal medya

Müzenin sosyal medya hesabı ve mobil uygulaması bulunmamaktadır. Web sayfasının olmaması, müzenin temsil ettiği değerler hakkında ziyaretçilerine bir algı oluşturmamaktadır ve iletişim sürdürülemeyecektir.

5.3. Cumhuriyet Müzesi'nin İletişim ve Tasarım Dili Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

5.3.1. Hakkında Bilgi

Günümüzde Cumhuriyet Müzesi olarak hizmet vermekte olup yapının mülkiyeti Kültür Bakanlığına aittir. İlk inşa tarihi 1923 olan yapı *Vedat Tek* tarafından Cumhuriyet Halk Fırkası toplantı yeri olarak tasarlanmış fakat ilk meclisin yeterli gelmemesi sebebiyle bu bina işlevi değiştirilerek, 18 Ekim 1924'te meclis binası olarak kullanılmaya başlanmıştır. 30 Ekim 1981 yılından itibaren Cumhuriyet Müzesi olarak kullanılmaya başlanan yapı ve günümüzde de aynı işlevini devam ettirmektedir. Müze içerisinde ilk üç Cumhurbaşkanı dönemini yansıtan olaylar, kendi sözleri, fotoğrafları, özel eşyaları, mecliste o dönemde alınmış olan kararlar ve kanunlar sergilenmektedir (Asya, 2019, 110-11).

5.3.2. Mimari Yapısı

Yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk modern oteli olarak tanımlanmakla birlikte, yeni devletin ihtiyaçları doğrultusunda inşa edilen bir eserdir (Şekil 60). 1924'te İlk tasarımı Vedat Tek tarafından yapılan yapı, inşa süreci içinde Sıhhiye vekaletinden Vakıflar İdaresi'ne devredilince 1927'de Kemalettin Bey'in tasarımına göre tamamlanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yapının mebusan meclisi olarak yapılması düşünülmüştür (Asya,2019). Mustafa Kemal Atatürk mimar Vedat Tek ile kubbe için tartışma yaşamıştır ve müze mimarisini Kemalettin Bey yapmıştır. Cumhuriyet müzesi 1. Ulusal mimarlık döneminin belirgin özellikleri bulunmaktadır. Tüm işçilikleri ile Türkçülük ön plandadır.

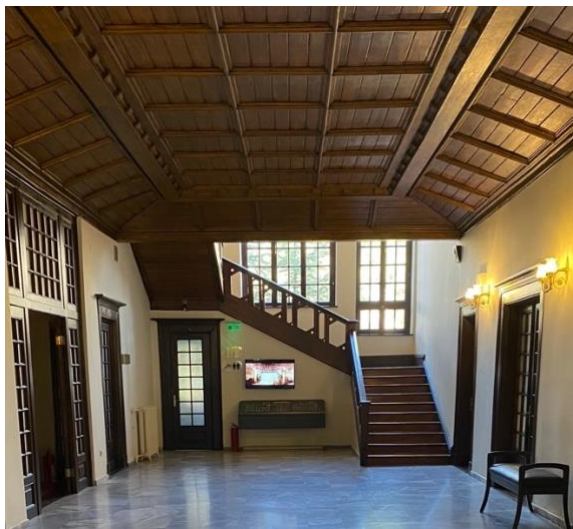

Şekil 60. Cumhuriyet Müzesi Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Müze bina yapısında beton, ahşap ve çini malzemeler kullanılmıştır. Kemerler ve balkonlar Türkçülüğü yansıtmaktadır. Uzun camlar Doğu ve Batı Kültüründe daha çok kullanılan bir malzemedir. Müze mimari yapısı Osmanlı ve Selçuklu döneminin özelliklerini taşımaktadır.

5.3.3. Sergileme İçin Uygunluğu

Müze girişi Resim Heykel Müzesi gibi büyük bir kapı karşılamaktadır.

Şekil 61. Cumhuriyet Müze Giriş Alanı Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Müze giriş alanında Meclis Kürsüsü anlatımı bulunmaktadır. Müze girişinde sağ ve sol duvarda dezenfektan bulunmakta ve bu dezenfektan çocuklara uygun bir uzunlukta yapılmıştır (Şekil 62 ve 63). Günümüzde yaşadığımız pandemi döneminin yıllar sonra belki bu fotoğraf tarih düşecektir.

Şekil 62. Dezenfektan kullanımı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 63. Dezenfektan kullanımı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

5.3.4. Müzenin Görsel Kimliği

Müzenin görsel kimliği bulunmamaktadır. Müzede sadece dijital ekran sergilemeleri ve puan vermek için QR kod bulunmaktadır. 21. Yüzyılda müzelerin kurumsal kimliğe sahip olması gerekmektedir. Özellikle günümüz dünyasında görsellik önemli bir yere sahiptir. Teknolojinin gelişmesi ve sosyal medyanın da getirmiş olduğu içerik genişliğinden dolayı görsellik 21.Yüzyılın toplumunda görselliğı önemli bir kriter hale getirmiş ve ön yargıların görsellik çerçevesinde oluşmasına yol açmıştır. Bu nedenle müzelerde ziyaretçilerin dikkatini öncelikle çekecek özellik görselliktir. Bu görsellik sayesinde ziyaretçiler ön yargıya kapılıp müze hakkında fikirlere sahip olabilmektedir. Bu durum müzelerin tamamının gezilmemesine, gereken önemin verilmemesine ve kültürün canlılığını yitirmesine sebep olmaktadır.

5.3.5. Yönlendirme Tasarımı

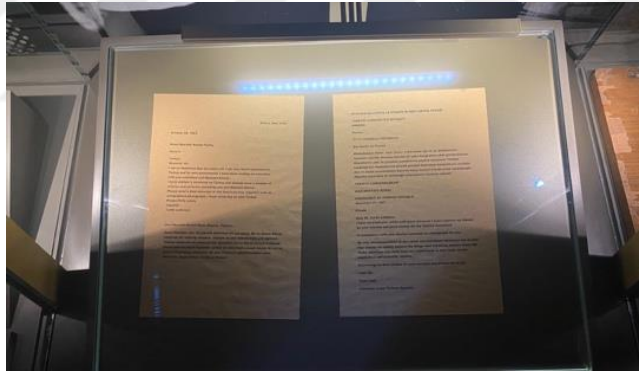
Müze yönlendirme tasarımı açık ve anlaşılırdır. 2 kat olarak düzenlenmiş salon geçişleri olarak yapılmıştır. Zemin katta bulunan salonlar küçüktür. Üst katta bulunan

salonlar oda anlatımına göre genişlikleri bulunmaktadır. Salon incelemesi kapıdan yapılmaktadır. Ziyaretçiler ile sıkışma yaşanmaktadır. Müze girişinde büyük bir alan, sağda ve solda merdiven bulunmaktadır (Şekil 61). Merdivenlere çıkmadan önce ise sağda ve solda Atatürk'ün eşyaları sergilenmekte ve tam karşısında Meclis salonu bulunmaktadır.

5.3.6. Sergileme tasarımı

Şekil 64. Atatürk'ün Kişisel Eşyaları (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 65. Atatürk'ün Curtis La France'ın Mektuba Cevabı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

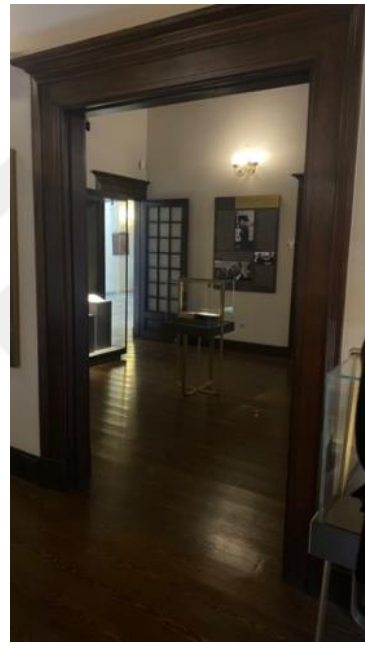
Şekil 66. Hasan Ali Yücel'in Atatürk'e Hediye Ettiği Kalem (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 67. Nutuk (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 68. Telefon (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

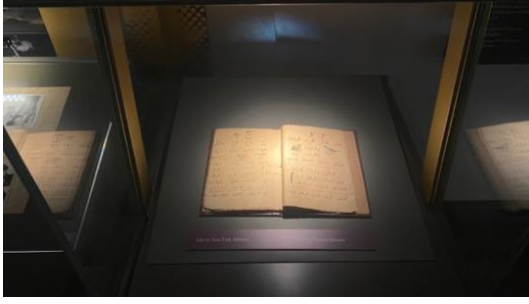
Şekil 69. Eser İnceleme Geçiş (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 70. Kağıt Paralar (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 71. Madalyalar (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 72. Eski ve Yeni Türk Alfabeti (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 73. Osmanlı Devleti Bayrağı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 74. Dijital Ekran Fotoğraf: (Zuhall Kozan)

Şekil 75. Meclis Salonu Anlatımı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 76. Meclis Salonu (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 77. Selçuklu Motif (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 78. Atatürk Heykeli (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 79. Perde, Eski ve Yeni Meclis (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 80. Kartpostal (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 81. Meclis Çanı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 82. Yoklama Defteri (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Şekil 83. Mektup (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Müze sergileme düzenlemesi zemin katta Atatürk'ün eşyaları, kıyafetleri, kişisel eşyaları ve meclis salonu bulunmaktadır. Hasan Ali Yücel'in Atatürk'e hediye ettiği kalem sergilenilmektedir.(Şekil 64,66,76)

Zemin katta Atatürk'ün eserinin ilk baskısı nutuk, Atatürk'ün Curtis La France'ın mektubuna cevabı, kişisel eşyaları bulunmaktadır (Şekil 65, 67). Müze zemin katta sol tarafta telefon sergilenmektedir küçük bir camdan eser incelenebilmektedir (Şekil 68).

Resim Heykel Müzesi gibi aralıklı geçişler ile eserler incelenmektedir (Şekil 69) Eski ve yeni Türk Alfabesi, madalyalar ve kâğıt paralar sergilenmektedir (Şekil 70,71,72). Özellikle küçük yaş çocuklar için bu eserler oldukça merak uyandırıcıdır. Meclis salonun yanında Osmanlı devlet bayrağı sergilenmektedir (Şekil 73). Bayrağın hemen yanında lavabo vardır ve bu görünüm hoş olmamıştır. Lavabonun hemen yanında dijital ekran ile müze anlatımı yapılmaktadır (Şekil 74). Meclis salonunda üst katına Atatürk'ün heykeli yapılmıştır ve görüldüğünde ziyaretçiler için etkileyici olmuştur. Meclis salonunda

Atatürk'ün sevdiği renkler kullanılmış ve Selçuklu motifleri vardır. Meclis salonuna giriş yapıldığında sağda detaylı meclis anlatımı yapılmıştır (Şekil 75,76,77,78). Camlar perde yardımı ile kapanmış yanında ise meclis binanın yeni ve eski hali bulunmaktadır (Şekil 79). Meclisin bu görünümü başka yerde sergilense daha etkili olabilirdi bu şekilde sergilenmesi ziyaretçiler için merak uyandırıcı olmamıştır. Diğer salonlarda ise meclis yoklama defteri, meclis çanı ve İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası kartpostalı vardır ve mektup bulunmaktadır (Şekil 80,81,82,83).

3.Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın ve İsmet İnönü'nün kişisel eşyaları bulunmakta ve sadece o salonda tavanda Selçuklu motif işlemeleri vardır. Celal Bayar'ın bulunduğu bölümde aynı zamanda birinci ulusal mimarlık dönemi anlatımı yapılmaktadır. Müze ziyareti bitimi müzeden ayrıldığında yine tavanda Selçuklu motif işlemeleri bulunmaktadır. Müze değerlendirmesi için QR kod bulunmaktadır (Şekil 84, 85, 86, 87).

Şekil 84. Celal Bayar Kişisel Eşyaları
(Fotoğraf: Zuhale Kozan)

Şekil 85. Selçuklu Motif (Fotoğraf:
Zuhale Kozan)

Şekil 86. Selçuklu Motif (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 87. QR Kod (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Eser ışıklandırması bazı eserlerde yetersiz kalmıştır ve eserlerin yan yana sergilenmesi diğer eseri kapamakta rahat inceleme olanağını engellemektedir. Müze üst katında ise eserlerin künye okumaları açık ve anlaşılırdır. Üst katta tavan süslemeleri tamamen Selçuklu ve Osmanlı dönemini yansıtmaktadır (Şekil 88.).

Şekil 88. Tavan Süslemesi Fotoğraf: (Zuhall Kozan)

Şekil 89. Cumhurbaşkanlığı Salonu (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 89’de görüldüğü üzere müzede bir dikkat çeken ve ilgi gören kısım kuşkusuz Cumhurbaşkanlığı Salonudur. Salon eşyaları, kullanılan aksesuarlar, perde işlemleri oldukça göz alıcıdır.

Şekil 90. Meclis Salonu (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Meclis salonu restorasyon nedeni ile kapalı olduğu için üstteki görsel üzerinden anlatım yapılacaktır. Meclis salonu Atatürk’ün bulunduğı platform, bakanların olduğu bir balkon ve gazetecilerin olduğu kısım olarak yukarıda alanlar bulunmaktadır (Şekil 90). Salon renk seçimi Atatürk’ün en sevdiği renk olan şafak rengi tercih edilmiştir. Bu salonda Türk işçiliğı ve Selçuklu motifleri görünmektedir.

5.3.7. Müzenin Web sitesi

Cumhuriyet Müzesi bir kurum müzesi ve kendine ait site, mobil uygulaması bulunmamaktadır. 21. yüzyılın hayata getirmiş olduğu dijitalleşme, toplumu büyük ölçüde etkilemiştir. İnternet bu dijitalleşmede önemli bir rol almaktadır. İnternet aracılığı ile her yaştaki kitle her an ve her yerde istediğı bilgiye ve dokümana ulaşabilmektedir. Bilgiye

ulaşmadaki en büyük yardımcı ise web sayfalarıdır. Bu nedenden ötürü her müzenin bir web sayfasına ihtiyacı vardır. Müzelerin kendi web sayfalarını tasarlarırken dikkat etmeleri gereken birçok durum vardır. Bu durumlara örnek vermek istersek, web sayfasının kolay ve anlaşılabilir bir dile sahip olması gerekmektedir. Bu sayede ziyaretçi müzeyi ziyaret etmeden önce müze hakkında ön bilgiye sahip olabilir ve müzeyi daha bilinçli bir şekilde gezebilmektedir. Diğer yandan günümüz koşullarında, özellikle pandemi sürecinde görüldüğü üzere web sayfaları daha büyük bir önem taşımaya başlamıştır. Müzelerdeki gerçekliğin ve değerin aynı şekilde sanal ortama da yansıtılması müzeler için önemli bir konumdadır.

5.3.8. Müzenin Sosyal Medya

Cumhuriyet müzesinin sosyal medya uygulaması yoktur. Sosyal medya platformları eskiye göre insanların zamanını daha çok geçirdiğı yerler haline gelmiştir. Dolayısıyla insanlar bilgiye ulaşmak için sosyal medyayı da kullanmaktadır. Sosyal medya anlık paylaşımlarından dolayı müzelerin güncel halini web sayfalarını kıyasla daha net bir şekilde açıklamaktadır. Bir müze sosyal medyayı amacına uygun bir şekilde kullanarak ve içerik paylaşımına özen göstererek ilgiyi arttırmakta ve kültürü sanal ortamda da yansıtabilmektedir. Kurum müzelerinde bu durum olumsuz bir etkidir.

5.4. Resim Heykel Müzesi'nin İletişim ve Tasarım Dili Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

5.4.1. Müze Hakkında Bilgi

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi, 1927-1930 tarihleri arasında Ulus semtindeki Namazgâh Tepesi'nde Türk Ocakları Genel Merkezi binası olarak inşa edilmiştir. Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu tarafından dönemin modasına uygun, Osmanlı ve Selçuklu mimarisinden esinlenilerek tasarlanan bina, 1950'ye kadar Ankara Halkevleri olarak hizmet vermiş; 1961 yılında Millî Eğitim'e, 1965'te Köy İşleri'ne, 1971'de Millî Savunma Bakanlığı'na tahsis edilmiş; 1972'de Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu haline getirilmiştir. Bina, 1978 yılında Başbakanlık genelgesi ile devlet kurumlarındaki sanat eserlerinin toplandığı Resim ve Heykel Müzesi'ne dönüştürülmüştür. 1200 eserlik koleksiyondan teşhir için seçilen 250 yapıtı, Turan Erol, Devrim Erbil, Mustafa Pilevneli gibi dönemin önemli sanatçılarından oluşan bir danışmanlar heyeti belirlemiştir. Müze, 6. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından 2 Nisan 1980 tarihinde hizmete açılmıştır. Geçen süre zarfında çeşitli nedenlere bağlı olarak aralıklarla kapalı tutulan müze, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yürüttüğü çalışmalarla 2007'de bakım ve onarıma alınmış, 2011

yılından itibaren tekrar ziyarete açılmıştır. Müze; bugün için koleksiyonunda barındırdığı Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemlere ait 4500 civarında eser ile Türkiye sanatının yaklaşık 100 yıla yayılan tarihsel sürecine tanıklık etme olanağı sunmaktadır.

Her biri birer kültür hazinesi değerindeki bu eserlerin çağdaş müzeciliğin gerektirdiği bilimsel esaslara uygun olarak korunup geleceğe güvenle aktarılması, bakım ve onarımlarının uzman kişilerce yapılması büyük önem taşımaktadır. Müzede, ne yazık ki, geçmişte, yetkin olmayan kişilerce hatalı muameleye maruz kaldıkları veya uygun koşullarda saklanmadıkları için zarara uğramış eserler bulunmaktadır. Bu eserlerden biri de çalışmamıza konu olan Cumhuriyet Dönemi'nin önemli sanatçılarından Saip Tuna'ya ait "Nü" isimli yağlı boya tablodur. Bu çalışmamızda, söz konusu tablo üzerinde gerçekleştirilen inceleme, belgeleme işlemleri, mevcut sorunların tespiti ile koruma ve onarım yöntemleri ele alınmıştır (Eryurt ve Eskici, 2017, 317).

Şekil 91. Resim Heykel Müzesi (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Ankara Resim ve Heykel Müzesi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün merkez örgütüne bağlı bir müdürlük olarak örgütlenmiştir (Şekil 91). Müze bünyesinde; bir restorasyon atölyesi, müze eserleri için gerektiğinde kullanılmak üzere bir çerçeve atölyesi, 10 teşhir salonu, Türk Odası, Opera Sahnesi, yönetim bölümü ve depolar bulunmaktadır. Müze koleksiyonu; resim, heykel, seramik, özgün baskı, fotoğraf, Türk süsleme sanatları ve etnografik eserlerden oluşmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan teslim alınan, Osman Hamdi Bey'in "Silah Taciri", V. Vereshchagin'in "Timur'un Mezarı

Başında", Zonaro'nun "Genç Kız Portresi", Emel Cımcöz (Korutürk)'ün "Gazi'ye Şükran" tabloları koleksiyonun ilk eserleridir. Milli Kütüphane'nin kurucusu Adnan Ötüken'in başlattığı tablo alımları sonucunda Milli Kütüphane'de oluşan değerli koleksiyondan bir grup eser müze koleksiyonuna eklenmiştir. Ayrıca Devletin çeşitli kurumlarında zaman içinde birikmiş olan değerli eserlerden bir seçki oluşturularak müzeye kazandırılmış; 1939 yılından itibaren yapılmaya başlanan “Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları” nda ödül alan eserlerin yanı sıra satın alma yoluyla edinilen ve müzeye bağışlanan eserler müzenin koleksiyonunu oluşturmuştur.

Müzeyi ziyaretiniz sırasında güvenlik önlemleri için çanta ve valizlerinizi kilitli dolaplara bırakabilirsiniz. Tüm ziyaretçiler güvenlik kontrollerine uymak zorundadır. Hareket engeli bulunan ziyaretçiler için merdivenlerden çıkabilmek üzere tasarlanmış bir adet elektrikli paletli sandalye bulunmaktadır.

5.4.2. Müzenin mimari yapısı

Resim Heykel Müzesinin mimarı Arif Hikmet Koyunoğlu'dur. I. Ulusal Mimarlık döneminin en önemli yapısıdır. Türk ocakları olarak inşa edilmiş sonrasında Resim Heykel Müzesi olarak açılmıştır. Atatürk'ün talimatıyla müze yapım aşamasına başlamış ve sadece Türk işçiler çalışmıştır. Türk işçilerin çalışma amacı ise Türklerin işleri öğrenmesi içindir. O dönemde Türk işçileri bu işleri bilmediği için Atatürk Türk halkımızın öğrenmesi için Türk işçi istemiştir. Atatürk'ün bu müze için talimatları ve yapım aşamasında kötü hava şartları ve yoksulluklara rağmen sanatın her zaman öne çıkmasını sağlamıştır. Bina yapılırken Atatürk ziyaret etmesiyle gelişen bir durum olmuştur. Bu durum Atatürk araba çıkmadığı için zorla gelir ve her yeri kar kaplar. Atatürk bunun nedenini sorar ve çalışanlar ‘Biz çay yaptık, ama bardağımız yok der.’ Atatürk ben olmasaydım siz çayı nasıl içerdiniz der ve çalışanlar tencereden kaşıkla içeceklerini söyler ve öyle yaparlar Osmanlı ve Selçuklu dönemi motifleri vardır (Şekil 92,93).

Şekil 92. 1927 Yılı Resim Heykel Müzesi (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 93. 2021 yılı Resim Heykel Müzesi (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

5.4.3. Müze Sergileme İçin Uygunluğu

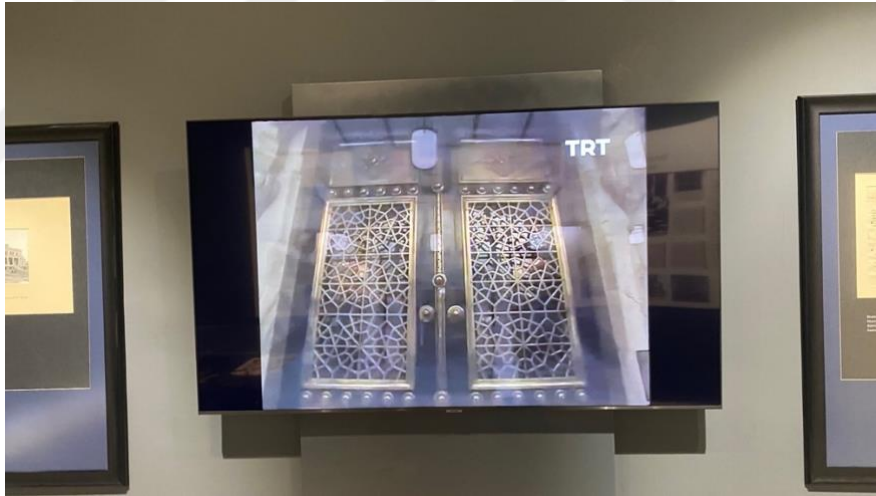
Resim Heykel Müzesine giriş yapıldığında karşıda Türk Ocağı salonu karşılamakta, sağ ve sol merdivenler bulunmaktadır. Sol merdivene yakın yerde QR kod bulunmaktadır. Bu QR kod Resim Heykel Müzesine erişim sağlamaktadır. Güvenlik müzeyi nereden başlayarak gezileceğini yönlendirmektedir. Müzeye sağdan başlayarak gezilmektedir. Sağ tarafa yöneldiğinde kişisel eşyaları muhafaza etmek için dolaplar bulunmaktadır. Müzede renk, ahenk, mihenk sergisi bulunmaktadır. Sergi salonuna ilk giriş yapıldığında sol duvarda eserler karşılanmaktadır. Sağ taraftan ilerlendiğinde eserler dokunmayınız ağırlıklı uyarılar bulunmaktadır. Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu'nun kişisel eşyaları bulunmaktadır. Binanın kullanıma ilişkin kararname bulunmaktadır. Müzenin açılışında konuklar için şeref defteri bulunmaktadır. Restorasyon aşamaları ve çalışmaları anlatımı yapılmıştır. Müze girişinden

itibaren aslında müze ziyaretçilere mimar anlatımı ve müze açılırken yapılan aşamaları anlatılmıştır. Öncelikle 1.ulusal mimarlık dönemi ve müzenin açılışına vurgu yapılmıştır. Önemli bir bina olması ve önemli bir mimarın yapması ziyaretçilere eserler ile anlatılmıştır. Sol taraftaki duvarda o dönemin 1. Ulusal Mimarlık dönemi anlatımı ve Resim Heykel Müzesinin açılışı anlatılmaktadır. Müzenin kararname yazısı bulunmaktadır.

5.4.4. Müzenin Görsel Kimliği

Müzenin logosu bulunmamaktadır. Kurum müzelerinde logo bulunmaması müze tanıtımı açısından bir eksikliktir. Özel müzelere kıyasla kurum müzelerinde bu eksikliğin giderilmemesi kültürümüz için bir eksiklik olarak görülebilir. Kurumsal kimlik müzeler için önemli bir unsurdur. Bu durum ziyaretçiler için özel ve devlet müzesi ayrımını doğurmaktadır.

Müzeyi tanıtan belgesel tarzı videolar bulunmaktadır. Müze görsel iletişim tasarım bakımından zayıf kalmıştır. Arif Hikmet Koyunoğlu'nun kişisel eşyalarının bulunduğu bölümde 2 tablo arasında görsel bir ekran kullanılmıştır (Şekil 94).

Şekil 94. Dijital Ekran (Fotoğraf: Zuhale Kozan)

5.4.5. Yönlendirme Tasarımı

Müzenin yönlendirme tasarımı başarılı bulunmuştur.

Şekil 95. Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 96. Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Koridordan çıkıldığında bu iki afiş bizi karşılamaktadır (Şekil 95,96). Eser salonlar arası geçişi aynı kubbeli aralıklardan geçilmekte ve eğilimli geçiş sağlanılmaktadır.

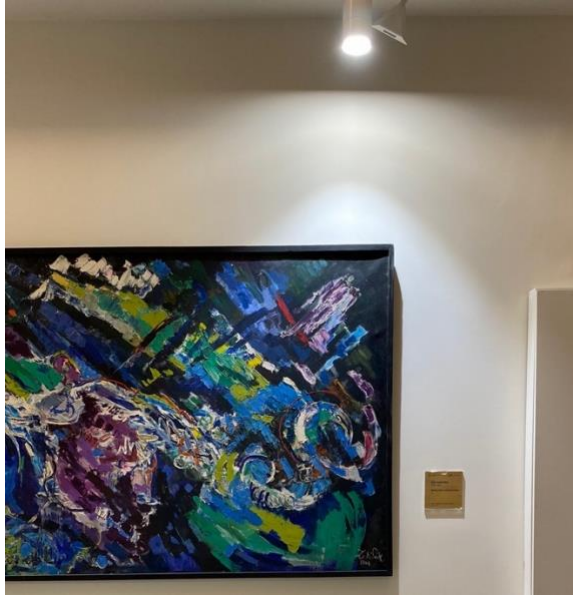

Şekil 97. Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 98. Eser Yönlendirme (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Eser yönlendirmeleri Şekil 97 ve 98’de görüldüğü gibidir. Kubbe aralarından geçiş ve eğilimli geçiş yapılmıştır. Bu durum biraz ziyaretçiler arası sıkışıklığa sebep olmuştur. Şekil 98’deki gibi birkaç ziyaretçi olduğunda bu alan rahat bir şekilde incelenememektedir. Bu durum Cumhuriyet Müzesinde de aynı şekildedir. Belirli odalara sadece kapıdan bakma olanağı sağlandığı için kapı kısmında ziyaretçiler arası sıkışıklık yaşanmaktadır.

Şekil 99. Eser Koruma (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Müzedede koruma önlemlerine bir ek olarak eser önüne şekil 99’da görüldüğü gibi esere yaklaşılmaması için engel eklenmiştir. Işıklandırmanın yanında görünen sensor esere yaklaşıncı ötmektedir. Güvenlik hemen arkasından gelmekte ve ilgilenmektedir. Esere yaklaşıncı bu öten sensor eser koruması için önemli bir unsurdur. Orta alanda heykeltıraşların koruması ise yerde eser önüne engel konularak yapılmıştır (Şekil 100).

Şekil 100. Eser Koruma (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

5.4.6. Sergileme Tasarımı

Devlet Resim Heykel Müzesinin sergileme ve sunum teknikleri genel olarak oda ve sergi salonları biçiminde yapılmıştır. Müze ziyaretine sağ taraftan başlanılarak gezilmektedir. Bu kısımda kişisel eşyalarımızı koymak için dolaplar bulunmaktadır (Şekil 101). Müzeye ilk giriş yapıldığında karşıda Türk Ocağı ve QR kod karşılamaktadır (Şekil 102, 103) Müzede Renk, Ahenk, Mihenk Sergisi bulunmaktadır (Şekil 104). Sergi gezimi sonrası ise aralıklı geçişler ile müze mimarı Arif Hikmet Koyunoğlu’nun kişisel eşyaları bulunmaktadır (Şekil 105). Müzenin açılma kararnamesi, şeref defteri ve restorasyon çalışmaları vardır. (Şekil 106, 107)

Şekil 101. Kişisel Eşya Dolabı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

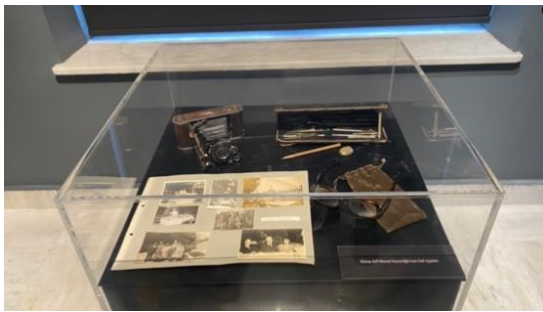
Şekil 102. Türk Ocağı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

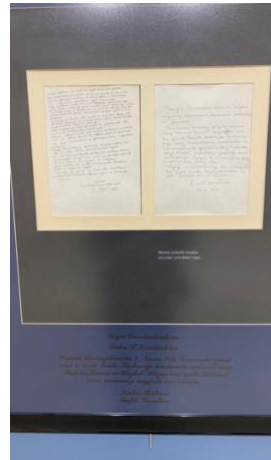
Şekil 103. QR Kod (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 104. Renk, Ahenk, Mihenk Sergisi (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 105. Arif Hikmet Koyunoğlu Kişisel Eşyaları Fotoğraf: (Zuhall Kozan)

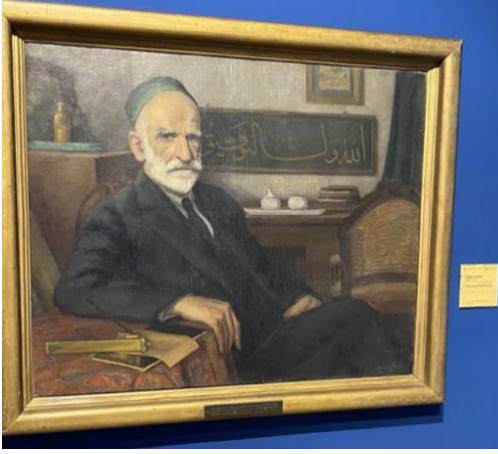

Şekil 106. Kararname (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 107. Restorasyon Çalışması (Fotoğraf: Zuhâl Kozan)

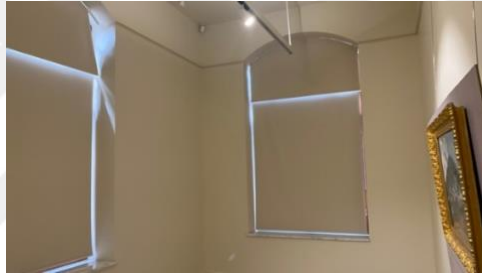
Duvarlarda yağlı tablolar bulunmaktadır. Orta alanda ise önemli heykeltıraşlar bulunmaktadır. Sergi salonları olarak ayrılmıştır. Kronolojik bir biçimde anlatılmaktadır. Diğer alanları gezmek için kubbe biçiminde oda geçişleri bulunmaktadır. Eserleri gezerken sağ ve sol tarafta yağlı tablolar bulunmaktadır (Şekil 108,109). Bir grup bir tarafı incelerken diğer grup ise bir başka tarafı incelemesi eserin önünü kapatmamaktadır. Alt kata geçildiğinde sanatçının sergi salonları olarak ayrılmıştır (Şekil 110). Tekrar sağdan ilerlendiğinde boş bir oda karşılamaktadır odada sadece bir tablo vardır. Bu görünüm sergileme açısından kötü bir görünüm olmuştur. Sadece bir perde görünümü olan bir yerde bir tablo bulunması kötü olmuştur. Hoca Ali Rıza salonunda sanatçının eserleri toplu halde bulunup göze güzel gözükmemesine karşın eserleri detaylı incelemek istendiğinde eserleri künyeleri ile eşleştirmek ziyaretçiyi yormakta ve anlaşılmamaktadır (Şekil 111,112).

Şekil 108. Şeref Akdik 1899-1972 (Fotoğraf: Zuhul Kozan)

Şekil 109. Nurullah Berk 1905-1952 (Fotoğraf: Zuhul Kozan)

Şekil 110. Perde Görünümü (Fotoğraf: Zuhul Kozan)

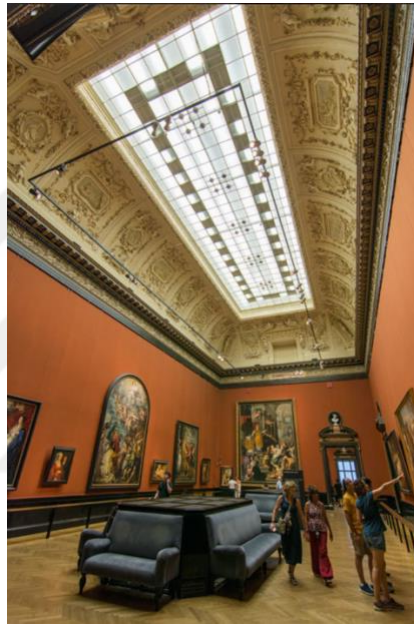
Şekil 111. Hoca Ali Rıza Salonu 1899-1972 (Fotoğraf: Zuhul Kozan)

Şekil 112. Hoca Ali Rıza Salonu (Fotoğraf: Zuhul Kozan)

Sergileme salonundan yukarı çıkıldığında sağ taraf ve sol taraf olarak eserler sergilenmektedir. Tekrardan güvenlik eserleri nerden incelemeye başlamamız gerektiğini söylemektedir. Sol taraftan başlanarak Osman Hamdi Bey salonu karşılamaktadır. Salon

kırmızı duvar, kırmızı koltuk ve ahşap zemin olarak kontrast yapılmıştır. Hoca Ali Rıza salonunda ise yine kırmızı ve ahşap zemin uygulanmıştır (Şekil 111, 112). Yan ve dikey olarak çerçeveler sergilenip yanına alt alta künyeleri konmuştur. Orta geçiş alanda ise ortada mavi renk koltuk bulunmakta koltuk ayakları sağ ve sol tarafta sergilenen eser çerçevelerine uygun olmuştur. Müze genel olarak sergileme tekniklerinde gelişimler sağlamıştır. Örneğin; müze salon renklendirmesi kırmızı ve mavi renk seçimi yapılması ortada duran oturma alanının yurtdışı müzelerinden esinlenilmiştir. Yurtdışı müzelerinden örneklendirmeyi Viyana Sanat Tarihi müzesinden anlatılırsa görselde de görüldüğü gibi ortada oturma alanı karşıda eser incelemesi rahatlıkla yapılmaktadır (Şekil 113).

Şekil 113. Viyana Sanat Tarihi Müzesi (Fotoğraf: Muratcan Gümüş) (Erişim Tarihi 5.11.2021)

İnsanlar rahatlıkla oturup eser çekimi yapabilir veya tabloları rahatlıkla yorum yapabilmektedir. Bu alanda yağlı tablolar ağırlıklıdır. Zeki Faik İzler, Nurullah Berk gibi sanatçıların tabloları bulunmaktadır. Orta alanda sağ taraflarda girişler yapılarak diğer salonlara geçiş sağlanmaktadır. Bu salon çember şeklinde gezilmektedir. Girişin yanında küçük bir koridor bulunmaktadır. Her eser önünde esere dokunmayınız yazısı bulunmaktadır. Bu salonda Şeref Akdik, Cevat Dereli, Refik Ekipman gibi sanatçı eserleri bulunmaktadır. Salonda kullanılan mavi renk duvar ahşap zemin uyumlu olmuştur. Eserler rahatlıkla incelenip, künye okumaları açıktır. Eser ışıklandırmaları yeterlidir. Salonun orta kısmında bulunan camlar ise mavi perde yardımı ile dışardan gelen ışık engellenmiştir. Perdenin de mavi renk seçimi ile gözü rahatsız etmemektedir. Tekrar orta alanda çıkılıp

merdiven yardımı ile aşağı inilip diğer sergi salonu incelenmektedir. Bu salon ise bir duvarı mavi bir duvarı beyaz olarak eserler sergilenmiştir. Salonun sağ tarafında havalandırma ve kamera bulunmaktadır. Havalandırmayı perde gibi mavi renk boyanarak gizlemişlerdir. Böylece sergilemede rahatsız etmemekte ve göz yormamaktadır. Beyaz duvar olan kısımda perdeler beyaz renk seçilmiştir. Bu salonda ise Halil Dikmen, Cemal Tollu gibi sanatçıların yağlı tabloları sergilenmekte orta kısımda heykeller bulunmaktadır. Mavi salonlardan beyaz duvarlı bir geçiş olmaktadır. Sola doğru eğimli bir geçiş bulunmaktadır. Eren Eyüpoğlu ile başlanıp karşılıklı 2 paralel duvar Fikret Mualla eserleri ile sergilenip çıkıştaki eğimle Mubin Orhan eserleri karşılamaktadır.

‘Malik Aksel’ sergi salonunda Kurtuluş Savaşı döneminin anlatıldığı tablolar bulunmaktadır. Örneğin bir duvarda fakir çocukların çizimi karşısında ise bu fakirliğe zıt olarak zenginlik temsil eden tablo bulunmaktadır. Bu izlenim insanlara bir mesaj vermektedir. Müzede önemli ve gösterişli olarak şark odası bulunmaktadır. Odasında önemli el işçiliği bulunmaktadır. Örneğin kalem işleri, kemer geçişleri, tavanı kaplamaktadır. Şark odası hala günümüzde esinlenecek ve evlere taşınacak bir tasarım ve kültürü yansıtmaktadır. Bir diğer önemli salon olarak opera salonu bulunmaktadır. Onarım ve yenileme nedeniyle kapalıdır.

Şekil 114. Türk Ocağı Sembolü (Erişim Tarihi 5.11.2021)

Opera salonun o dönemin yansıması insana salona girince o hissi vermesi önemli ve etkileyici olmuştur. Opera salonun tam ortasında bulunan kurt motifleri Türk ocağının sembolüdür (Şekil 114). Salonun rengi, ihtişamlı ve gösterişli o dönemden hala günümüze kadar insana geçmektedir. Salonun görünmeyen kısmında kulis ve depolar bulunmaktadır. Fakat motor sisteminin hala nasıl çalıştığı bilinmediği için çalışmalar sürdürülmektedir. Müzede sadece Türk sanatçı eserleri bulunmaktadır. Osmanlı döneminden Cumhuriyete

geçiş dönemini temsil eden eserler bulunmaktadır. Kurtuluş Savaşı dönemi ve dönemin zorlukları fakirlik, yoksulluk diğer taraftan zenginlik ve eğlence temsil eden yağlı tablolar bulunmaktadır. Bu tabloların insanların o dönem hakkında bilinçlendirilmesi halka önemli bir katkıdır (Şekil 115).

Şekil 115. Kurtuluş Savaşı Dönemi Resmi Neşet Günel Ana ve Çocukları (1923-2002) (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Eserlerin künye okumaları rahatlıkla okunmaktadır. Bazı eserlerin künyeleri yanlış yerde olmuştur. Müzenin en önemli kısmı hiç kuşkusuz Türk Odasıdır (Şekil 116).

Şekil 116. Türk Odası (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Türk odasında da müze binası gibi Osmanlı ve Selçuklu motifleri bulunmaktadır. Atatürk'ün emri ile sadece Türk işçilik ve Türk sanatçı olarak Türkçülük kavramı oldukça önemlidir. Müze sergilemesi güzel ve ilgi çekici olmuştur. Mimar anlatımı, tablo anlatımları, özel odalar ve heykeltıraşlar güzel bir teknik ile sonuçlandırılmıştır.

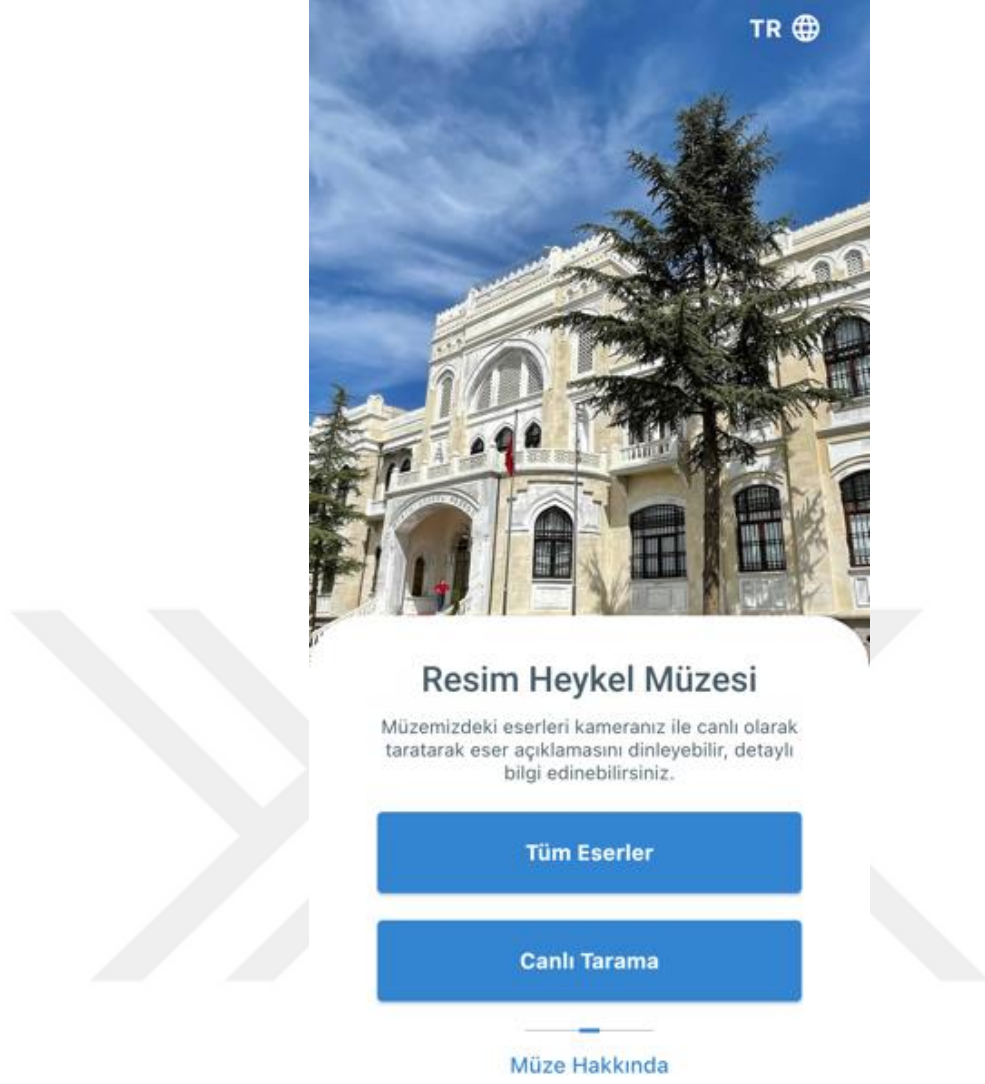
Kurum müzesi olan Devlet Resim Heykel Müzesi yapım ve onarım aşamasındadır. Bu aşama müzenin daha iyi bir faaliyet verebilmesi için beş yıl içinde teşhir değişmesi gerekir. Eseri korumak ve ziyaretçiyi çekmek için yeni bir şeyler sunulması gerekir. Her değişim bir maliyet olduğu için beş yıl ön görerek on yıl kalıcı şekilde onarım yapılmaktadır.

5.4.7. Müzenin Web Sitesi

Bir kurum müzesi olan Devlet Resim Heykel Müzesinin web sitesi ve sosyal medya hesabı yoktur. Kurum müzelerin genel olarak kendilerine ait bir web sayfaları bulunmamaktadır. Bu durum ziyaretçiler ile iletişim açısından kötü bir unsurdur. Yurtdışı müzeleri özellikle pandemi dönemi ile web sayfalarını genişletip ziyaretçileri ile bağlarını koparmamak için birçok online etkinlik yapmışlardır. Bu durum Ankara Kurum Müzeleri için geliştirilmesi gereken önemli bir unsurdur. Ziyaretçiler online olarak müze ile iletişim kurmak istemektedirler. Müze ve iletişim kavramı bu bağlamda ziyaretçi ve iletişim için oldukça önemli bir kavramdır.

5.4.8. Müzenin Sosyal Medya Hesabı

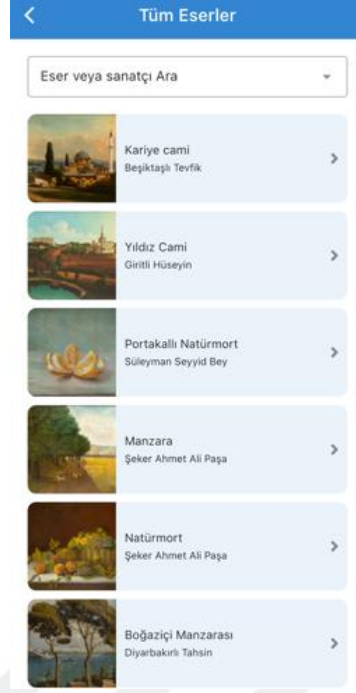
Müzenin sosyal medya hesabı bulunmaktadır. Girişte ziyaretçileri karşılayan bir QR kod bulunmaktadır. Bu QR kod müze uygulamasına erişim sağlamaktadır.

Şekil 117. Resim Heykel Müze Uygulama (Erişim Tarihi 5.11.2021)

Uygulama giriş sayfasında tüm eserler ve canlı tarama olarak 2 seçenek bulunmaktadır. İngilizce, Türkçe, Almanca ve Rusça olarak dil seçeneği bulunmaktadır (Şekil 117). Tüm eserler bölümünde öncelikle eser ve sanatçı arama özelliği bulunmakta ve altında da tüm eserlerin resmi, adı ve sanatçısı bulunmaktadır. Her eser ayrıntılı incelenebilmektedir. Eser açıklaması ve sesli anlatımı bulunmaktadır (Şekil 118,119).

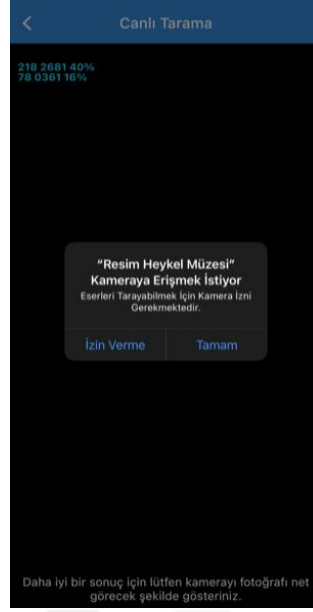
Bir diğer seçenek olan canlı tarama seçeneği ziyaretçilerin müzeyi gezerken eserler hakkında daha detaylı bilgi öğrenmesi için eserleri okutarak bu bilgiye ulaşabilme özelliği yapılmıştır (Şekil 120).

Şekil 118. Resim Heykel Müze Uygulama Eserler Bölümü (Erişim Tarihi 5.11.2021)

Şekil 119. Resim Heykel Müze Uygulama Eser Anlatımı (Erişim Tarihi 5.11.2021)

Şekil 120. Eser Tarama Bölümü (Erişim Tarihi 5.11.2021)

5.5. Vakıf Eserleri Müzesi'nin İletişim ve Tasarım Dili açısından incelenmesine yönelik bulgu ve Yorumlar

5.5.1. Hakkında bilgi

Ankara Vakıf Eserleri Müzesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 2007 yılında kurulmuştur. Önceki yıllarda Ankara'da küçük bir halı ve kilim sergi salonu bulunan Vakıflar Genel Müdürlüğü Türkiye'nin dört bir yanından topladığı vakıf eserlerini Ankara'da kuracağı bir müzede sergileme kararı almıştır. Bugünkü müze binası, 1928–1941 yılları arasında Hukuk Mektebi olarak, daha sonraki yıllarda Ankara Kız Sanat Mektebi ve Ankara Yüksek Öğrenim Vakıf Kız Öğrenci Yurdu olarak kullanılmış, sonraları ise Ankara Müftülüğü tarafından aşevi olarak hizmet vermiştir. 2004 yılına kadar Ankara Müftülüğü tarafından kullanılan bina, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından müze olarak kullanılmak üzere restorasyonu yapılarak 7 Mayıs 2007 tarihinde Ankara Vakıf Eserleri Müzesi adıyla hizmete açılmıştır. Müze'de etütlük ve müzelik olmak üzere toplam 90 adet Uşak Halısı bulunmaktadır. Bu halılar, Ankara'dan Hoca İbadullah Cami, Ahi Elvan Cami, Telli Hacı Halil Mescidi, İkişerefeli Cami, Sultan Alâeddin Cami, Hacı Arab Cami, Yozgat'tan Çapanoğlu Cami, Elazığ'dan Harput Sare Hatun Cami, Kastamonu'dan Nasrullah Cami ve Bursa'dan Yeşil Cami'den, ayrıca Samsun Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Manisa ve Kastamonu illerinden Müze'ye kazandırılmıştır (Adanır ve İleri, 2012, 87).

5.5.2. Müze mimari yapısı

Malzeme olarak yığma kagir olan bina, bodrum üzerine zemin ve birinci kat olmak üzere üç kat olarak yapılmıştır. Girişe göre enlemesine dikdörtgen plana sahip olan yapı gerek plan gerekse cephe düzeni açısından simetrik bir anlayışa sahiptir. Geleneksel süsleme ve mimari elemanların kullanılmadığı oldukça sade yapılmış cephelere sahiptir.

5.5.3. Sergileme için uygunluğu

Müze sergileme için uygunluğuna bakılırsa müze küçük ve gelişmemiş bir müzedir. Ziyaretçiler için ilgi çekici ve merak uyandırıcı unsurlar bulunmamaktadır. Halı sanatını bu kadar özensiz sergilenmesi kültürümüz açısından kötü bir durumdur. Bu durum için müzenin kendini geliştirmesi ve halıların daha çok ön planda olması gerekmektedir. Eser künye okumaları zayıf ve karışıktır. Halıların daha farklı bir sergileme yöntemi ile sergilenmesi gerekmektedir. Böylelikle ziyaretçilere hitap edilebilecektir. Halı dokumada kullanılan aletlerin daha göz önünde sergilenmesi canlandırmanın doğru yerde kullanılması saatlerin ayrı bir bölüm yapıp sergilenmesi gerekmektedir. Bir tarafta saatler diğer tarafta halılar, diğer tarafta ise canlandırma kullanımı çok karışık olmuştur. Görsel bir anlatımla desteklenmesi gerekmektedir.

5.5.4. Müzenin Görsel Kimliği

Şekil 121. Müze Görsel Kimliği (Erişim Tarihi 5.11.2021)

Müzenin logo tasarımında mavi ve kırmızı renkler tercih edilmiştir. Logoda müzenin baş harfleri ve çiçek figürü yer almaktadır. Çiçek herkeste farklı duygu uyandıran bir figürdür (Şekil 121.). Müze çiçek görseli ve mavi, kırmızı tonları seçerek aslında ferahlatıcı ve mutluluk verici bir his uyandırmaktadır. Logonun orta bölümünde bulunan baş harflerde tipografik hatalar gözlenmiştir.

5.5.5. Müzenin Yönlendirme Tasarımı

Müzenin yönlendirme tasarımından bahsetmek gerekirse açık ve nettir. Bunun nedeni müzenin 2 kattan oluşması ve katlarda koleksiyon sergilemelerinin rahatlıkla gezilmesidir. Zemin katta bir salon, bir üst katta karşımızda görebileceğimiz şekilde koleksiyon sergilemesi yapmışlardır. Özel bir yönlendirme işaretleri veya tipografi kullanımları yapılmamıştır.

5.5.6. Sergileme tasarımı

Müzeye ilk girildiğinde sol tarafta dinlenme alanı ve kitaplar bulunmaktadır. Kitapların olduğu alanda ortada televizyon bulunmaktadır (Şekil 122, 123). Müze sol taraftan başlanılarak gezilmekte ve salonun yanındaki lavabo kötü bir görüntü sağlamaktadır.

Şekil 122. Müze Giriş Bölümü Fotoğraf: (Zuhal Kozan)

Şekil 123. Müze Giriş Bölümü (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

Salon 1’de kapının karşısında canlandırma bulunmaktadır (Şekil 124). Salonun sağ ve sol tarafında ise halılar ve saatler sergilenmektedir (Şekil 125). Orta alanda ise çekmeceler yardımı ile her çekmecede küçük halılar bulunmaktadır. Çekmecenin üst kısmında ise cam vitrin içinde halı dokuma aletleri bulunmaktadır (Şekil 126). Sergileme tasarımı olarak müzenin genel bakışı sade ve fazladan bir sergileme çeşitliliği yapılmamıştır. Bir diğer halı sergilemesi kitap olarak yapıp sayfa mantığında eserler incelenmektedir. Eser künye okumaları küçük, karışık ve okunması zordur (Şekil 127). Sol taraftan devam edilerek üst kata çıkılmaktadır. Üst kata çıkarken duvarlarda halıda kullanılan motif anlatımları yapılmıştır (Şekil 128). Üst kata çıkıldığında karşıda Hat Sanatı ziyaretçiyi karşılamaktadır (Şekil 129). Bu katta ise halı, Kur’an-ı Kerim, Hat Sanatı, şamdanlar ve cami ve pencere kanatları bulunmaktadır (Şekil 130,131). Müze girişinin ücretsiz olmasından kaynaklanan maddi anlamdaki eksiklikler ziyaretçiyi hem görsel hem istek bakımından yetersiz

kılmaktadır. Müzede eserlerinin ışıklandırmalarında bazı odaların sarı, bazı odalarda ise beyaz ışık kullanımı göz zevki bakımından olumsuz yönde olmaktadır. Müze genel olarak bakıldığında küçük ve sergileme açısından yetersizdir. Ziyaretçi için ilgi çekici ve merak uyandırıcı unsurlar bulunmamaktadır.

Şekil 124. Canlandırma (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 125. Halı ve Saat (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 126. Orta Alan Çekmece Bölümü (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 127. K nyeye Okuma (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 128. Yukarı Çıkış Alanı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 129. Halı Sanatı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 130. Cami Pencere Kanadı (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 131. Şamdanlar (Fotoğraf: Zuhall Kozan)

Şekil 132. Halı Figür (Fotoğraf: Zuhal Kozan)
(Erişim Tarihi 28.04.2022)

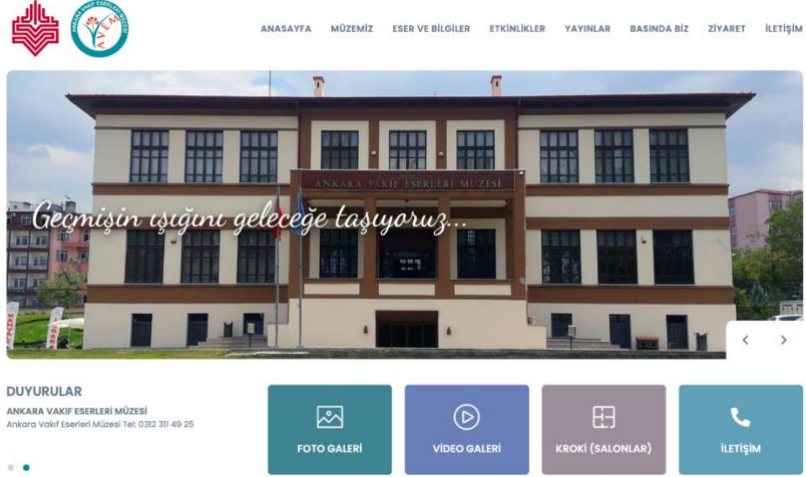

Şekil 133. Halı (Fotoğraf: Zuhal Kozan)

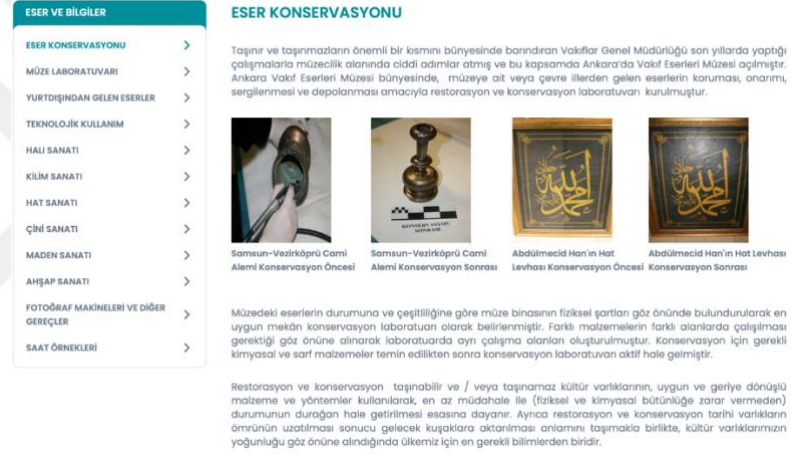
Halıda görünen figür kutsal ve kozmik dağ olarak geçmektedir. Bu figür merkezlik, dağın zirvesi ve yer ile göğün birleştiği yer olmaktadır. Gök ve enginlik gibi nitelikleri barındırmaktadır. Hindistan'ın Meru Dağı kozmik dağın, dünyanın yüzeyinde olduğu kabul edilir (Şekil 132,133).

5.5.7. Müzenin web sitesi

Müzenin web sitesi beyaz zeminde klasik görünümlü bir web sitesidir (Şekil 134.) “Geçmişin ışığı geleceğe taşıyor” sloganı ile ziyaretçilerini karşılamaktadır. Müze web sayfası açık, net ve anlaşılırdır. Eser bilgileri, müze laboratuvarı, yurtdışından gelen eserler, eser kullanımları, etkinlikler sayfası olarak sekmeler düzenlenmiştir (Şekil 135). Ayrıca web sayfasında; halı sanatları vb. eserlerin ayrı başlıklar altında detaylı anlatımı yapılmıştır. Müzede en çok bulunan eserler, halılar olduğu için müze web sayfasında da ağırlık halı sanatına verilmiş, ayrıntılı olarak eserler hakkında bilgi verilmiştir. “Etkinlikler” menüsünde “okul gezileri, eğitim çalışmaları ve geçici sergiler” ile ilgili bilgiler bulunmaktadır (Şekil 136). Buna ek olarak “yayınlar, ziyaret ve iletişim” sekmeleri de müzenin web sitesinde yer almaktadır.

Şekil 134. Web Sitesi (Erişim Tarihi 5.11.2021)

Şekil 135. Eserler Bölümü (Erişim Tarihi 5.11.2021)

Şekil 136. Okul Gezileri (Erişim Tarihi 5.11.2021)

5.5.8. Müzenin Sosyal Medya Hesabı

Müzenin sosyal medya hesabı bulunmamaktadır.

SONUÇ

Günümüzde müzelerin koleksiyon ve bilgi sunmasının yanında, izleyicileri ile aktif olarak ilgilenmesi ve hedeflerine ulaşmak için farklı yöntemler geliştirmesi beklenmektedir. Müzecilikte ziyaretçilerinin beklenti ve alışkanlıkları dikkate alındığında son yıllarda sanal ortam uygulamalarında bir artış görülmektedir. Bu değişim sonucunda müzelerin, kimlik, işlev ve konumlandırmasını tekrar düşünmesi gerekmektedir. Müzeler artık eserlerini, teknolojinin imkanlarını kullanarak, ziyaretçisinin tavrına göre şekilleneceği yeni bir anlayışla sergilemektedir.

Bu araştırmada “Ulus Devlet inşasında önemli görülen Ankara’da hizmet veren beş kurum müzesi, iletişim ve tasarım dili açısından incelenmiştir. Belirlenen müzeler ulus devlet inşasının ve ideolojik kökenlerin temelini atan müzelerdir. Müzeler kültürel kurumlar olmalarının yanında birer iletişim merkezidir. Müzeler ziyaretçileri ile; koleksiyonları, sergileme tasarımı, yönlendirme tasarımı, web sitesi, sosyal medya, sanal müze vb. uygulamalar ile iletişim kurar. Bu araştırmada; seçilen beş kurum müzesinin iletişim dili belirlenen maddeler doğrultusunda incelenmiştir.

Ulus devlet inşasının her ülke için gerekliliği olduğunu ve bu düşüncenin her ülke ve vatandaşları için farklı anlamlar barındırdığı ve değişik yorumlamalar yapıldığını bu araştırmada görmekteyiz. Çünkü her ülkenin kendine özgü ulus devlet anlayışı ve buna bağlı olarak kendilerine ait yönetim şekilleri ve düşünceleri vardır. Bu düşüncelere ulus devlet anlayışının temelinden bakarsak her fikre katılmamız mümkün olabilmektedir. Bu çalışmanın amacında bu yapılan temeller anlatılmaktadır. Ulus devlet inşası, ideolojik köken, cumhuriyet dönemi müzeciliği olarak ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Toplumun belli bir birikim ile kazanmış olduğu kültürel mirasın Mustafa Kemal Atatürk’ün öncülüğünde eser düzenlenmesi ve korunması yapılarak toplumla paylaşılması ile Türkiye için kültürel mirası oluşturmaktadır. Bu kültürel mirasın kurum müzelerindeki sergileme ve sunum teknikleri ile topluma kazandırılmaktadır. Bir müzenin reklam ve gelişimi için koleksiyon sergilemesini başarılı bir şekilde yapması gerekmektedir. Ziyaretçi ile etkileşimde bulunması ve ziyaretçileri kaybetmemek için önemli bir unsurdur. Bu durumda müzelere düşen görev önemlidir. Müzelerin bunu doğru sergileme, doğru iletişim ve merak uyandırma ile ziyaretçi ile etkileşimi kopmamaktadır.

Müzelerin koleksiyon sergilemelerinde birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler; sergileme tasarımı, yönlendirme tasarımı, web sayfaları, logo gibi birçok önemli faktörlerden oluşmaktadır. Çalışmada bu faktörler değerlendirme ölçütleri üzerinden incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Her müzenin kendine özgü bir kimliği ve dili vardır. Kimlik kavramı müzenin yapısı, konumu, logosu gibi kavramlardan oluşmaktadır. Dili ise çok anlamı bulunmakla birlikte alt başlıkları çok olan bir kavramdır. Göstergebilim, iletişim dili olarak bu kavramlar üzerinden incelenmektedir. Bu incelenen dil ve tasarım dili aslında müzenin kimliğini oluşturmaktadır. Bu oluşan kimlik ile reklam ve tanıtımı yapılmaktadır. Reklam ve tanıtım ne kadar doğru ve vurucu yapılırsa müze tanıtımı için başarı olmasını sağlamaktadır. Bu başarının sağlanması ile birlikte ziyaretçilerin müzeden mutlu ayrılmaları ve tekrar gitmeleri müzeler için oldukça önemli bir unsurdur. Bu unsurların doğru kullanımı ile müzeler belli bir konumlara gelmekte ve diğer müzeler ile rekabet halinde olmaktadır. Bu rekabeti oluşturan unsurlar ise müze kimliği, tanıtımı ve iletişim tasarım dilidir. Bu çalışmada iletişim tasarım dili ayrıntılı bir şekilde incelenmiş olup araştırılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda yukarıda da belirttiğim gibi ortaya önemli unsurlar çıkmakta ve bu unsurlar üzerinden incelenmesi yapılmaktadır.

Müze tasarımının müze koleksiyonuyla ortaklığı, ziyaretçi açısından eserlerin doğru algılanmasını mümkün kılar. Müze koleksiyon ve tasarımının cazip hale getirilmesi müze ziyaretçi katılımını etkilemektedir.

Günümüzde teknoloji ile birlikte topluma yönelik hizmetler de bir değişim sürecine girmiştir. Müzeler de yapısal olarak değişime ayak uydurmalı ve iletişim teknolojilerini hizmetlerinde kullanmalıdırlar. Bugünün yeni müzelerine bakıldığında Ankara Kurum Müzeleri kurumsal kimlik olarak eksik kalmaktadır. Müzenin logosu, web sayfası ve sosyal medyanın eklenilmesi gerekmektedir. Teknolojinin ilerlemesi ile yapay zeka, online koleksiyonlar, sanatçı anlatımları yapılırken Ankara Kurum Müzelerin bu konudaki eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir. Kurum Müzeleri, zorunlu olarak bu teknolojik değişim ve gelişmelere ayak uydurmalı; modern iletişim araçları ile kendilerini çağın ihtiyaçlarına göre güncellemelidirler. 21. yüzyıl müzeciliğinde tanımlanması gereken kavramlardan belki en önemlisi müzenin kimlik ve işlevine nasıl bakılması gerekliliğidir. Müze artık kapalı bir kutu olmaktan çıkıp eserlerini sergilerken ziyaretçi kitlesinin tavrına göre biçimleyeceği yeni bakış açısıyla ve teknolojiyi kullanarak eserlerini dış dünyaya açmakla yükümlüdür. Ziyaretçi odaklı bu tavır kapitalist dünyanın tüketim toplumuna sunulan “yeni müze”nin internet ulaşımı her bilgiye anında erişebilen topluma, müzede duran ve hiç

değişmeyen bir vitrin ve içerik bilgisini sunma çağının geçmiş olduğudur²⁵. Müzenin işlevi bakımından toplumun eğitimini önceliklendirmesi gereken bir kültür kurumu olduğu unutulmamalıdır (Karaöz, 2021,105)

Müzeler dijital ortamda, tanıtımlarını yaptıkları ve potansiyel müşteri kazandıkları gibi aynı zamanda kültürel içerik üretimi de yapmaktadırlar. Bilgisayar tabanlı dijital sergi ve bilgi aktarım teknikleri, ziyaretçi katılımını arttırarak etkileşim yoluyla öğrenmeyi sağlayacaktır. Bireye özel erişim sağlayan teknolojilerin müzecilikte kullanılması; “eseri üç boyutlu kavrayabilme, sanal alemde hareket edebilme imkânı” sağlamaktadır. Ayrıca müze koleksiyonlarının dijital ortamda sunumu, ziyaretçilerin mesafe veya fiziksel engeller nedeni ile gerçekleştiremedikleri müze turuna çözüm getirmektedir. Sanal müze istendiği zaman ziyaret edilebildiğinden müzenin açılış ve kapanış saatleri ile sınırlı değildir. Bu sayede ziyaretçiler sergilenen eserleri deneyimleyebilecektir.

Çağdaş müzecilikte; müzeler çağın modern iletişim araçlarına yönelmekte, koleksiyonlarını, özel sergileri ve tanıtımlarını bu araçlar ile izleyicilere sunmaktadırlar. Bu anlamda çağdaş müze, ziyaretçi bekleyen değil, sahip oldukları teknoloji ile müzeyi insanlara götüren bir anlayışa sahiptir. Müzelerin önemli işlevlerinden birisi, bilgiye erişim sağlamasıdır. Müzelerde düzenlenen çeşitli temalarda sergiler, koleksiyona dayalı araştırmalar ile ortaya çıkan yayınlar, müzelerde bilgi paylaşımının farklı yolları arasında yer alır. Ankara Kurum Müzelerinde iletişim ve tasarım dilinin, klasik anlayışta olduğu görülmüştür. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte yaşanan değişim ve dönüşümün birçok alanda etki ve bunların sonuçları gözlenmektedir. Kurum Müzeleri, zorunlu olarak bu teknolojik değişim ve gelişmelere ayak uydurmalı; modern iletişim araçları ile kendilerini güncellemelidirler.

KAYNAKLAR

- Adanır. E., İleri. B, (2012), Ankara Vakıf Eserleri Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Etütlük Madalyonlu Uşak Halısının İncelenmesi, 86-101, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/661213>
- Akıncı, A, 2012, Modern Ulus Devletlerin Doğuşu, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı (34), 61-70, (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55815>)
- Akdeniz, F., 2007, Atatürk'ün Sanat Anlayışı ve Sanatçıya Bakışı, *Türkoloji Dergisi*, http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/fikri_akdeniz_ataturk_ve_sanat.pdf
- Atabay, M, 2009, Cumhuriyet Kültürü, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı (43), 455-465, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/20544>
- Akpolat, Y, 2010, Erken Cumhuriyet Döneminde Türk Devrimini Anlamlandırma ya da Devrime İdeoloji Bulma Çabaları, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt (10), Sayı (44), 103-148, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/451951>
- Bircan, U, (2015), Roland Barthes ve Göstergebilim, Sayı (26), 17-41, <https://avys.omu.edu.tr>
- Bağbaşı, T. (2019), Ankara'nın İki İncisi: II. TBMM Binası ve Ankara Palas, *Asya'dan Avrupa'ya Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt (10), 108-121, <https://doi.org/10.31455/asya.654343>
- Eryurt. B, Eskici. B, (2017), Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi Koleksiyonunda Bulunan, Saip Tuna'ya Ait "Nü" İsimli Tablonun Restorasyonu, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Dergisi*, Cilt (26), Sayı (2), 315-331, DOI: 10.29135/std.307299
- Erkış, İ, (2013), Ulus-Devletin Tarihsel Gelişimi Üzerine, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı (26), 55-76, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/288897>
- Ergün, M, 2008, Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt (6), Sayı (12), 321-348, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/655138>
- Eagleton, T, (1996), Mart Matbaacılık Sanatları: Ayrıntı Yayınları
- Güvenç, C. (2020). Fransız Burjuva Devrimi: Bir Aydınlanma Hareketi Olarak Mutlak Monarşiden Cumhuriyete Geçiş. *Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 64-73. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kayusosder/issue/55597/701654>
- Göksuçukur. B, Taş. K, (2019), Osmanlı Dönemi Batıcılık, İslamcılık Türkçülük Fikir Akımları ve Din, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt (22), Sayı (56), 463-488, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/877918>
- Helvacıoğlu, E, (2016), Burjuva Aydınlanmasının Serüveni ve Emekçi Aydınlanması, *Bilim ve Gelecek Dergisi*, Sayı (4), <https://hukukdefterleri.com/burjuva-aydinlanmasinin-seruveni-ve-emekci-aydinlanmasi/>
- Kıraç, Y, (2021), 100. Yılında Anadolu Medeniyetleri Müzesi, *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, Sayı (82), 159-177, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1675915>

Kurtdaş, M, 2019, Osmanlı Modernleşme Sürecinde Aydınlar ve Bürokrasinin Rolü, *Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Araştırma Makalesi*, Cilt (29), Sayı (1), 399-411, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/668816>

Kömürlü, E, (2019), 1960'lara kadar Türkiye'de İlk Üniversitelerin Kuruluşları, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, Cilt (2), Sayı (1), 35-42, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/704578>

Karaöz, B, 2021, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 100.Yıl Anı Kitabı 105,107

Macit, M, (2016), İdeoloji Üzerine Felsefi Bir Değerlendirme Kaygı, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, Sayı (26), 30-36, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/271701>

Mazlum, Ö, (2022), Müze İletişimi ve Müze Web Siteleri Üzerine Bir İnceleme, *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt (6), Sayı (1), 100-136, <https://doi.org/10.30561/sinopusd.1106395>

Özdemir, Ç, Çepni, O, (2019), Kent Bağlamında Ulus Devlet ve Ulus İnşası, *Devlet İki Aylık Fikir ve Kültür Dergisi*, http://devlet.com.tr/makaleler/y358KENT_BAGLAMINDA_ULUS_DEVLET_VE_ULUS_INSASI.html

Polat, M, https://www.academia.edu/10452033/ETNOGRAFYA_MÜZELERİNE_YENİ_BİR_YAKLAŞIM

Polat, M, (2021), Türkiye'nin Kalkınmasında Sümerbank ve Etkinliği (1933-1987), *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı (104), 261-306, DOI: 10.33419/aamd.1015978

Sezer, A, 2018, Müzelerde Görsel Kimlik ve Marka, 13/26, 1037-1054, DOI 10.7827

Saklı, A, 2019, İnsana ve Topluma Etkisi Bakımından İdeolojiyi Anlamak, *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi*, 109-130, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/697737>

Usta, A, (2018), Aydınlanma Düşüncesine Kısa Bir Bakış, *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi Süreli Elektronik Dergisi*, Sayı (1), 75-90, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1673364>

Uçar, F, (2018), Türk Düşüncesi'nde Osmanlıcılık Fikrinin Ortaya Çıkışı ve Türk Siyasal Hayatına Etkileri, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt (18), Sayı (18), 81-108, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/506851>

Ülger, E, (2014), Tasarım" Kavramı Üzerine Felsefi Meditasyonlar, *Felsefe /Düşünce Dergisi*, Sayı (60), 179-217, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1495720>

Anadolu Medeniyetleri Müzesi 100. Yıl Anı Kitabı, (2021) Kültür Bakanlığı Yayınları

Üner, C. "Türkiye'nin Son 30 Yıllık Sınâî Gelişmesi", *Mühendis ve Makina*, C 7, S 84, Temmuz 1964, s.2. *Fen ve Sanat*, C 2, S 10, Haziran 1935, s.2.

Yıldırım, S., (2018), Cumhuriyet Döneminde Bir Çatı Kavram Olarak Ulus İdeolojisi ve Bileşenleri, *Kent Akademisi*, Sayı (2), 317-331

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/504943>

Yücel, Ş, (2018), Tasarım İlkeleri Açısından Bir Yörük Halısının Analizi, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt (8), Sayı (1), 87-106, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/434433>

Zariç, S, 2017), Tarihsel Kökeninden Ülkelere Göre Türlerine Aydınlanma Felsefesi (Çağı) ve Türkiye Cumhuriyeti, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı (28), 33-54, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/520678>

Görsel Kaynakça

<https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-3915/ankara-resim-ve-heykel-muzesi-teshir-salonlarinin-acili-.html> Anadolu Medeniyetleri Müze Logosu (Erişim 24.11.2021) (Şekil 4).

<https://www.muratangumus.com/viyana-sanat-tarihi-muzesi> Viyana Sanat Tarihi Müzesi (Erişim Tarihi 5.11.2021) (Şekil 113)

<https://www.turkocaklari.org.tr> Türk Ocağı Sembolü (Erişim Tarihi 5.11.2021) (Şekil 114)

<https://avem.vgm.gov.tr/muzemiz/muzemize-tarihi-yolculuk> (Şekil 121) Müze Görsel Kimliği (Erişim Tarihi 5.11.2021)

Alantar, H, 2007, İstanbul Halı İhracatçıları Bir, (Şekil 132).Halı Figür (Fotoğraf: Zuhale Kozan) (Erişim Tarihi 28.04.2022)

<https://avem.vgm.gov.tr/muzemiz/muzemize-tarihi-yolculuk> (Şekil 134) Web Sitesi (Erişim Tarihi 5.11.2021)

<https://avem.vgm.gov.tr/muzemiz/muzemize-tarihi-yolculuk> (Şekil 135) Eserler Bölümü (Erişim Tarihi 5.11.2021)

<https://avem.vgm.gov.tr/muzemiz/muzemize-tarihi-yolculuk> (Şekil 136) Okul Gezileri (Erişim Tarihi 5.11.2021)